

VZPOMÍNKY, 2. díl

Věra Eva Křížková roz. Šofrová a částečně též její dcera Daniela

V Ý L E T D O F R A N C I E

Kolem roku 1966 se naše republika pozvolna začala otevírat světu. Abych se trochu vzpamatovala z tehdejších událostí, rozhodla jsem se navštívit svoji sestřenici Martu ve Versailles, protože jsem ji u nás už několikrát hostila. A tak jsem ji požádala, aby nám poslala pozvání. Marta byla dcerou Karly, tatínkovy sestry a ještě za první republiky odjela do Francie, kde se provdala za českého zahradníka Svrčinu. Jméno si pak pofrancouzštila na Sorcina. Je o 20 let starší než já, má tři děti Denika, Nad'u a Odetu a také 2 + 5 + 8 vnoučat a i několik pravnoučat.

Přemluvila jsem i svoji sestru Zinu, aby jela s námi, a tím jsem její dceři Julice určila osud. Daniela jela s naší kočkou Lucinkou na Slovensko a s námi jel ještě Štěpán Šraml, vnuk nejstarší sestry Anny mého tatínka. Protože banka nám dala každému jen 5 franků na celý pobyt, museli jsme si brát jídlo s sebou. Naše trasa měla být původně Praha – Paříž – Le Havre a zpět. Ale já jsem jednou ve škole potkala ředitele Vodičku a ten mi Le Havre rozmluvil, že je tam zima a že lepší místo je La Rochelle jižněji. Trasu jsme tedy změnili a zpátky jeli přes Švýcarsko a Západní Německo.

V Paříži nás čekala Marta a prohlásila, že s tolika zavazadly nás nikam nevezmou. Měli jsme ale štěstí. U nádraží čekal autobus na studenty z Bratislavy a ten se nás ujal. Marta se hned chopila mikrofону a dělala jim průvodkyni po Paříži. Byli jsme úplně nadšení. U Marty bylo ještě dalších 8 příbuzných z Československa, takže nám tam bylo veselo. My jsme se ubytovali v otevřené stodole, kde jsme si rozložili stany. Sami jsme si vařili a Martiny děti nám často ještě něco donesly. Pamatuji se, jak Denik jednou přišel s velkým košem banánů, které byly u nás k dostání jen na Vánoce. Od Marty jsme podnikali výlety do Paříže. My chudáci z komunistického ČSR jsme otvírali oči. Těch nádherných a levných věcí. Byli jsme i na Eiffelovce, v Notre Dame, na Montmartre a v Louvre se podívat na Monu Lisu.

Julika a Michal převážejí naše zavazadla ve Francii v roce 1966.

Pak jsme jeli vlakem do La Rochelle, kde vydatně přelo. Seděli jsme na nádraží a meditovali, co budeme dělat. Ale osud nám nahrál jednoho nádražáka a ten nám doporučil parník, kterým jsme se přepravili na ostrůvek Ill de Ré a ubytovali se ve stanech. Jednoho dne přivedla Julika ke stanu hezkého Francouze, se kterým se seznámila, když šla hodit dopis svému chlapci do Banské Bystrice. Toho Francouze jménem Jean-Pierre Richedor se zeptala, kde je schránka na dopisy a byla z toho láska na první pohled. Pak si ho vzala, přestěhovala se do Francie a společně měli syna Oliviera.

MICHAL – ÚSPĚŠNÝ STUDENT

Nikdy jsem se o studium svých dětí nestarala, protože jsem toho ve své škole měla dost. Dokonce jednou jsem šla do ZDŠ naproti Michalovi a vůbec jsem ho tam nenašla, protože jsem nevěděla, jestli chodí do třídy A, B nebo C. Ani na třídní schůzky jsem nechodila. Zájem jsem projevovala, až když měl Michal

přejít ze ZDŠ v Záběhlicích na střední školu do Voděradské. To jsem ho celý rok pečlivě připravovala na přijímací zkoušku z matematiky. Kromě Míši chodili ke mně ještě Michalův spolužák Pavel Bradna a dcera Hanka mojí kolegyně Věry Robenkové, která je na oplátku připravovala na zkoušku z češtiny. Nikdy se mi nestalo, že by žák, kterého jsem připravovala na zkoušku, neuspěl. Po svém tatínkovi jsem zdělila nadání umět vysvětlovat matematiku. Pavel a Hanka udělali přijímací zkoušku z matematiky na 2 a Michal na 1. Jeden příklad byl těžší, ale Michal jej přesto udělal a práci odevzdal ještě čtvrt hodiny před koncem.

Začátkem prázdnin jsem vzala Míšu do NDR na praxi, kam jsem jela se svými žáky. Pracovali jsme v továrně na dýhy v Zeulenrodě. Ubytovali nás v jakémsi starém klášteře, kde bylo bludiště chodeb. Takže s dekami, které jsme nafasovali, jsme skoro půl hodiny hledali náš pokoj. Míšovi bylo teprve 15 let, proto ho zaměstnali jen jako poskoka. Přinášel dýhy jednomu invalidovi k řezání a odřezky zase odnášel. Já jsem o patro výše třídila dýhy na bezvadné a poškozené, které jsem opravovala tmelem nebo při větším kazu vyseknutím a nalepením jiného kousku. Moc mě to bavilo. Dýhy byly nádherné, a tak dobrou organizací své práce jsem hned první den překonala normu 1200 kusů o další dvě stovky. Když jsem se ptala Míši, jak je s ním pán spokojen, tak prohlásil, že si ho moc chválí a říká: „Schlechte Arbeit (špatná práce)“. To ale jen žertoval, což podědil po mém tatínkovi. Ten si celý život z nás dělal legraci. Takže někdy, i když chtěl mluvit vážně, jsme mu nevěřili. V NDR jsme si vydělali 340 marek, což bylo 1020 Kč. Koupili jsme hodně pěkných věcí, protože tam bylo technické zboží levnější. Například mému tatínkovi jsme koupili kapesní hodinky za pouhých 6 marek a on se pak jimi všude vytahoval. Jeli jsme i na výlet do Lipska.

V srpnu musel Michal jet s Voděradskou školou na chmel. Jednou jsem ho tam přijela navštívit a pomohla mu česat, když jsem se vracela z mojí chmelové brigády. Kdysi se česávalo hodně ručně kvůli kvalitě. Jednou tam ale málem mohl přijít o život jeden rodič, který tam také přijel pomáhat svému synkovi. Jedna dívka, když strhávala štok, uvolnila nahnílý sloup a ten spadl přesně na pleš onoho rodiče. V momentě mu naskočila obrovská boule jako pomeranč. Jeho syn pak utíkal do vesnice pro pomoc a sanitka potom odvezla zraněného do nemocnice.

Později Michal jezdil na chmel s mojí školou. Našel si tam i prima kamarády. S Davidem Kaftanem se stýká dodnes. Tehdy jsme česali chmel na kombajnech.

A bylo to velké riziko, jet s žáky na chmel, protože jsme je nemohli všechny uhlídat. Všichni byli seznámení s bezpečnostními předpisy, ale nebrali si to moc k srdci. Např. dlouhovlasé dívky měly nosit šátky. Jedna však neuposlechla a najednou se její krásné tmavé vlasy začaly namotávat na válečky, mezi kterými propadával chmel. Naštěstí se jí podařilo ten stroj vypnout. Kdyby nebyla dosáhla na vypínač, byla by bývala skalpovaná a já bych šla k soudu. Pak jsme ji půl hodiny odmotávaly její dlouhé vlasy, ale nakonec jsem jí ten zbytek musela ustříhnout. Koupila jsem jí bonboniéru za její duchapřítomnost. Horší byl případ, kdy žákyně ze zvědavosti otevřela kryt od motoru a zavadila palcem o ozubená kola. Ihned jsme ji odvezli do nemocnice. Její rodiče pak za mnou chodili, jako kdybych já za to mohla. Když jí sundali obvaz, nebylo to tak katastrofální. Sice jí špička palce chyběla, ale lůžko nehtu poškozené nebylo, takže plastika to pak později spravila. To byly ještě pořád maličkosti proti neštěstí, které se událo žákům strojí průmyslovky, kdy se střetl vlak na nechráněném přejezdu s traktorem, jenž táhl valník plný studentů. Zde bylo 11 mrtvých. Nebo dívka, která se natahovala po padajících hodinkách a spadla do česačky. Tak už dost!

Raději budu psát o něčem příjemnějším. Michal šel na střední školu s výborným prospěchem. Měl samé jedničky kromě dvojky z češtiny a ruštiny. Vůbec nebyl zvyklý se doma učit, ale teď pro něj nastala velká dřina. Jeho bývalý ruštinář byl jen samá legrace a nic je pořádně nenaučil. V technických předmětech Míša vynikal. Když jsem přišla na třídní schůzku, profesoři na matematiku, fyziku a chemii prohlásili: „Nejlepší ve třídě je Křížek!“ Bylo mi to až trapné před ostatními rodiči, kteří si museli vyslechnout pravý opak. Zatímco na devítiletce jsem dětem nepomáhala, teď jsem musela i já makat. Jejich matikář vyhlásil olympiádu a Míša ji zprvu vůbec nechtěl dělat, aby měl čas na jiné předměty. Z vlastní zkušenosti vím, jak je důležité, aby se žák dobře uvedl. A tak jsem mu s některými příklady z té olympiády pomáhala. Na druhé hodině matikář vyvolal Míšu k tabuli a začal ho z těch příkladů zkoušet, což dopadlo dobře. Na další hodině mu oznámil, že on jediný ze třídy olympiádu správně vypočítal. Pak dal Michalovi opsat jeden příklad, který je prý elegantně vyřešený, a vystavil ho na nástěnce.

Teď mi napadá jedna příhoda s Olivierem z Francie, který je také výborným matematikem a dělal olympiádu. Nevěděl si rady s jedním příkladem. Tak ho Julika zatelefonovala Michalovi, ten ho vyřešil a telefonicky ho v rychlosti nadiktoval Julice, která si to nahrávala na magnetofon a pak přeložila Olivierovi

do francouzštiny. Když ho odevzdal, zavolal si jej pan ředitel a pochválil ho, protože prý nikdo z kantorů si s tím příkladem nevěděl rady.

Někdy na jaře roku 1968 se Míša zúčastnil druhého kola matematické olympiády. Čtyři příklady na celé dopoledne byly těžké, ale přesto Míša uspěl. Dne 17. května bylo v Reprezentačním domě slavnostní udílení cen a diplomů. Byl tam jediný z Voděradské a ve třídě pak sklídl potlesk. Ještě musím dodat, že na devítiletce uspěl i ve fyzikální olympiádě. Byl čtrnáctý ze 60 účastníků.

Jednou nás navštívil pan Robenek s manželkou. Poznal tak mého syna a dceru, o které prohlásil, že je zvláštní kráska. Když byly moje děti malé, tak se měly moc rády, ale v pubertě byly někdy na sebe jako pes a kočka. Míša byl vůbec číslo od malička. Všechno ho zajímalo, byl podnikavý a velký sběratel všeho možného. Známky postupně vystřídaly minerály, zkameněliny a polodrahokamy, které dokonce brousil. Největším jeho koníčkem byly desky Beatles. Takže u nás doma od rána do večera hrála hlasitě hudba, až jsem se bála, že ruší starou sousedku. Jednou, když jsem ji potkala a ptala se, zda ji Michalova hudba neruší, řekla: „Prosím, co říkáte?“ a ukazovala si na uši. Tak to bylo jasné. Nad Míšovou postelí se dlouhá léta vyjímaly různé indiánské čelenky, tomahavky, náhrdelníky a všichni kluci mu záviděli, že mu to maminka dovolí. Všechno si vlastnoručně vyráběl.

Koncem září 1968 se Míša vypravil s 12 chlapci na Barrandov, kde chtěli natočit film o banditech, kteří vyloupili banku a byli pak pronásledováni. Co si asi lidé pomysleli, když do tramvaje vniklo tolik chlapců v kovbojských úborech se širáky na hlavě a v taškách nesli pušky vlastní výroby. Na Barrandově stála ještě kovbojská vesnička z filmu Limonádový Joe. Když hlídači slíbili, že nic nerozbijí, tak je tam pustil. A tak Míša, co by režisér, scénárista, herec a kameraman dohromady, natočil docela povedený film. Večer se vrátil celý umořený, že jej prý kluci nechtěli poslouchat. Pak film promítal pro všechny děti z ulice a také po letech na sjezdech spolužáků coby krásnou vzpomínku na mládí.

R O K 1 9 6 8 – P R A Ž S K É J A R O

Když se na silvestra zvedají číše, vždy si povzdechnu: „Bože, co mě zase čeká?“ Do nového roku si lidé přejí všechno možné. Pražské jaro byla jedna nádherná

doba, kdy skoro celý národ fandil generálnímu tajemníkovi KSČ Alexandru Dubčekovi. Nastala svoboda tisku, byly povoleny cesty do ciziny, mnoho lidí bylo rehabilitováno, zkrátka se nastolil socialismus s lidskou tváří. Nechtěla jsem věřit svým uším, když se najednou z rozhlasu ozvalo jméno Masaryk, které se předtím nesmělo ani vyslovit. Všechny noviny byly najednou čtivé, nikdo nebyl politicky pronásledován a u Dětského domu Na Příkopech vznikl jakýsi „Hydepark“, kde mohl každý projevit své názory. Celý západ této proměny u nás fandil. A na 1. máje, kdy předtím každý s nechutí musel do průvodu, bylo nyní takové nadšení, jaké jsem nikdy nezažila. Na nízké tribuně u Prašné brány jsem viděla Dubčka a prezidenta Svobodu, kteří byli obsypáváni květinami. A vedle stál Gustav Husák a mně se zdálo, že jim to závidí. Lidé jim podávali ruce a nechávali si podepisovat pohlednice a oni všechno s úsměvem přetrpěli. Kdyby tehdy byly svobodné volby, tak by to i při tajném hlasování vyhráli komunisté na plné čáře. Ale jeden můj kolega byl skeptický a říkal: „Pozor, jsou to pořád komunisté!“

V té době jsem jednou zvedla ve škole telefon a ozvalo se: „Tady Lenártová. Já bych Vás prosila, abyste držela ochrannou ruku nad synem mé přítelkyně atd.“ Jméno volající mi moc neříkalo, ale když milá paní prohlásila, že kdyby přišla osobně, byl by na škole poprask, tak jsem si uvědomila, že je to paní „předsedovládová“. Její manžel v té době byl už dost populární a velké zvíře. To mě ale nijak moc nevzrušovalo, protože já jsem protekce nepěstovala. Matka toho žáka byla totiž zaměstnaná v diplomatické prodejně. Odtud ta známost. Komunisté si nekupovali obyčejné věci, i když hlásali rovnost. Ale byly u nás kantorky, zvláště ruštinářka Tamara, která si netroufla dát dítěti významné osobnosti špatnou známku. Tamara otravovala svým známkováním spoustu rodin. Když jsem chtěla docílit zlepšení nějakého žáka, stačilo říci: „Ale Tamaro, jeho otec je náměstkem ministra!“, jehož jméno jsem si vymyslela, a to pomohlo. Žáci ji pěkně nenáviděli.

V dubnu jsem po skoro dvaceti letech zavítala s dětmi do Hradce Králové, neb tam moje sestra Zina z Banské Bystrice přijela hrát divadlo v rámci družby B.B. s H.K. Byla jsem úplně dojatá, když jsem navštívila ta všechna dobře mi známá místa a dokonce večer jsem šla do kostela za Hanskem. Zpočátku si nemohl uvědomit, odkud mě zná, ale pak mi strašně srdečně stiskl ruku, že prý to musí napsat mojí mamince Vilmušce. Je zajímavé, že najednou se mi všechno v mozku tak rychle vybavilo. Případlo mi, že jsem se vlastně nikdy z Hradce neodstěhovala. Divadelní hra se dětem moc líbila, hlavně jejich tetička Zinečka,

kteřá tam hrála hlavní roli – hašteřivou ženu toužící po slávě a diváci se jí moc smáli. Do Prahy jsme přijeli až ve 3 hodiny ráno. Musel nás vzbudit průvodčí a vyhodit z vlaku ven, protože jsme v prázdném kupě spali jako zařezaní.

Na léto jsme si naplánovali cestu do Jugoslávie a bylo moc dobře, že jsme tam jeli už v červenci a ne až v srpnu 1968.

JUGOSLÁVIE

Po týdenním pobytu v Banské Bystrici jsme 10. července v 18:00 nastoupili ve stanici Nové Zámky do rychlíku jedoucího do Splitu. Vlak byl poloprázdný a my jsme nastoupili do vagónu, kde jsme se připojili k mojí kamarádce Aleně a jejímu synovi Petrovi. Na hranicích s Maďarskem nás vůbec neprohlíželi, a pak jsme si z našeho kupé udělali prima ložnici. Kufry jsme dali do uličky a na ně nafukovací matrace. Alena chtěla být něco extra jako obvykle, a tak se uložila ke spánku na polici pro kufry. Aby se nezřítla, přivázali jsme ji řemenem.

Letecké zájezdy jsou sice pohodlnější, ale z vlaku se toho zase více vidí.

V Maďarsku bylo čisto a vzorný pořádek, v Jugoslávii byl hrozný nepořádek ale zato nádherná příroda. Před Budapeští jsem se dívala z okna na chodbičky a najednou se vedle mě objevil starý a hubený Maďar. Uměl trochu slovensky a hned se mě ptal, kdeže mám manžela. Řekla jsem, že žádného nemám. V tu ránu byla jeho šeredná hlava na mém rameni: „Ja budem mánžel!“ zavzlykal a tahal mě do kouta. Honem jsem utekla zpět do našeho kupé. Když maďarský průvodčí nakoukl do naší ložnice, jen pozdravil: Jó napot kivánok“ a netroufal si nás vůbec budit.

Jugoslávie je ve srovnání s Maďarskem velmi chudá země. Z vlaku jsme viděli i domky uplácené z hlíny, kolem trati křivolaké elektrické sloupy, jak v lese narostly, a na nádražích velmi chudý lid – „tetky v kytlách a báčikovia s košťami na chrbtě.“ Na každé stanici se vyjímal nápis Prtliak, což znamená úschovna zavazadel. Půda zde byla hodně kamenitá, žádná políčka, jen samé rokle, vysoké skály a nádherně čistá voda řek.

Do Splitu jsme přijeli k večeru 11. července. Bylo vedro k zalknutí. Jak jsme vystoupili, hned se na nás vrhlo několik lidí a nabízelo nám pokoje za 10 dinárů na osobu a den. Nejednou jsem si všimla, že Alena chybí. Vlak už měl odjet, když tu náhle vystoupila převlečená a naparáděná s kloboukem na hlavě. Ale

žádný dojem nemohla udělat, protože jsme v momentě byli zpocení jak zmoklé slepice. Za 10 minut nás pak autobus odvezl do kempu ve Strožanci.

Usadili jsme se v lesíku pod piniemi. Před námi bylo širé moře a za námi vysoké skály. Úžasná romantika. Voda v moři byla teplá a když jsme potápěčskými brýlemi pozorovali dno, viděli jsme nádherné rostliny a plno různých živočichů. Na pobřeží byly kameny, což byla jakási výhoda, protože kdysi v rumunské Mamai jsme měli písek i v jídle. Pro velká horka se dalo existovat pouze ve vodě nebo ve stínu pinií. Byli zde Angličani, Němci, Francouzi a nejvíce Čechů.

Každý den jsem dětem vařila na suchém lihu ze zásob z Prahy nebo jsem přikupovala jídlo přímo ve Strožanci. Alena ta pořád někde lítala a chudák Petr měl pak k obědu třeba jen chleba s čokoládou. No byl dost tlustý, tak mu to moc neuškodilo. Ceny v dinárech byly zhruba poloviční než u nás v korunách. Za dinár jsem platila 3 koruny, takže to byla poměrně levná dovolená. V Jugoslávii jsme byli 24 dní a utratili jsme i s cestou cca 4000 Kč. A ještě jsme si přivezli spoustu věcí, které u nás nebyly k dostání. Michal se nejvíce těšil krátkému filmu s Laurelem a Hardym a já s Danielou jsem si přivezly krásnou látku na šaty. Petrovi Alena koupila panoramatické potápěčské brýle. Já jsem ale nejvíce utrácela za báječně sladké broskve.

Občas jsme jezdili do Splitu na trh a do obchodního domu, kde bylo hodně italského zboží a kde jsme z rozhlasu slyšeli zpívat i Karla Gotta, nejúspěšnějšího čsl. zpěváka všech dob. V Jugoslávii jsme také pocítili pěkné zmatky. Například pravidelné autobusy měly i hodinová zpoždění a občas ani nezastavily, když byly plné. Ne nadarmo se říká, že je to řev jak v italském filmu. Bylo patrné, že jsme nedaleko Itálie, protože v každém autobuse takový řev byl.

Jednou jsme se vypravili do městečka Omiš. Šli jsme pěšky krásnou přírodou, potkávali jsme oslíky a žasli, jak takový mrňous může uvést dospělou ženskou i s obrovským nákladem. Pak jsme se také vypravili do hor, kde se natáčel film o indiánech s Vinnetouem. To Míšu nesmírně zajímalo. Asi za 10 dní přestala v kempu téci voda, a tak jsme museli chodit ke studni. Bylo štěstí, že jsem s sebou měla kbelík. Abych měla studenou vodu na pití, pověsila jsem na strom bandasku v chlupatém látkovém pouzdře, které jsem stále udržovala mokré, aby se vnitřní voda odpařováním ochlazovala. To je známý fyzikální pokus.

Měla jsem lístky na loď do Rieky. Chtěla jsem navštívit Lovrano, kde jsem byla jako dvouletá holčička s rodiči, když ještě patřilo Itálii. Z Rieky jsme jeli

autobusem do Lovrana, kde jsme se ubytovali v přepychovém kempu Preluk. Za dva dny jsme jeli vlakem do Vrchoviny u Plitvických jezer. Odtud jsme se vydali autobusem až k vodopádům. Vstupné bylo 10 dinárů. Byla to taková nádhera, jakou jsem nikdy neviděla. Míša vše filmoval, protože se tam točila slavná mayovka Poklad na Stříbrném jezeře. Těch vodopádů tam bylo aspoň padesát a jeden mohl být až 100 metrů vysoký.

Odtud jsme jeli do Zagrebu. Ve vlaku proti nám seděl jeden mladý pár a okusoval žebírka. Byla jsem zvědavá, kam dají ty kosti, protože ve vlaku nebyla nádoba na odpadky. Když se nacpali, kosti zabalili do novin a šup s nimi na perón. Vyhlédla jsem z okna a zjistila, že perón byl plný odpadků. To je Jugoslávie. Příroda nádherná, ale města špinavá a neuklizená. Do Prahy jsme přijeli přes Banskou Bystricu.

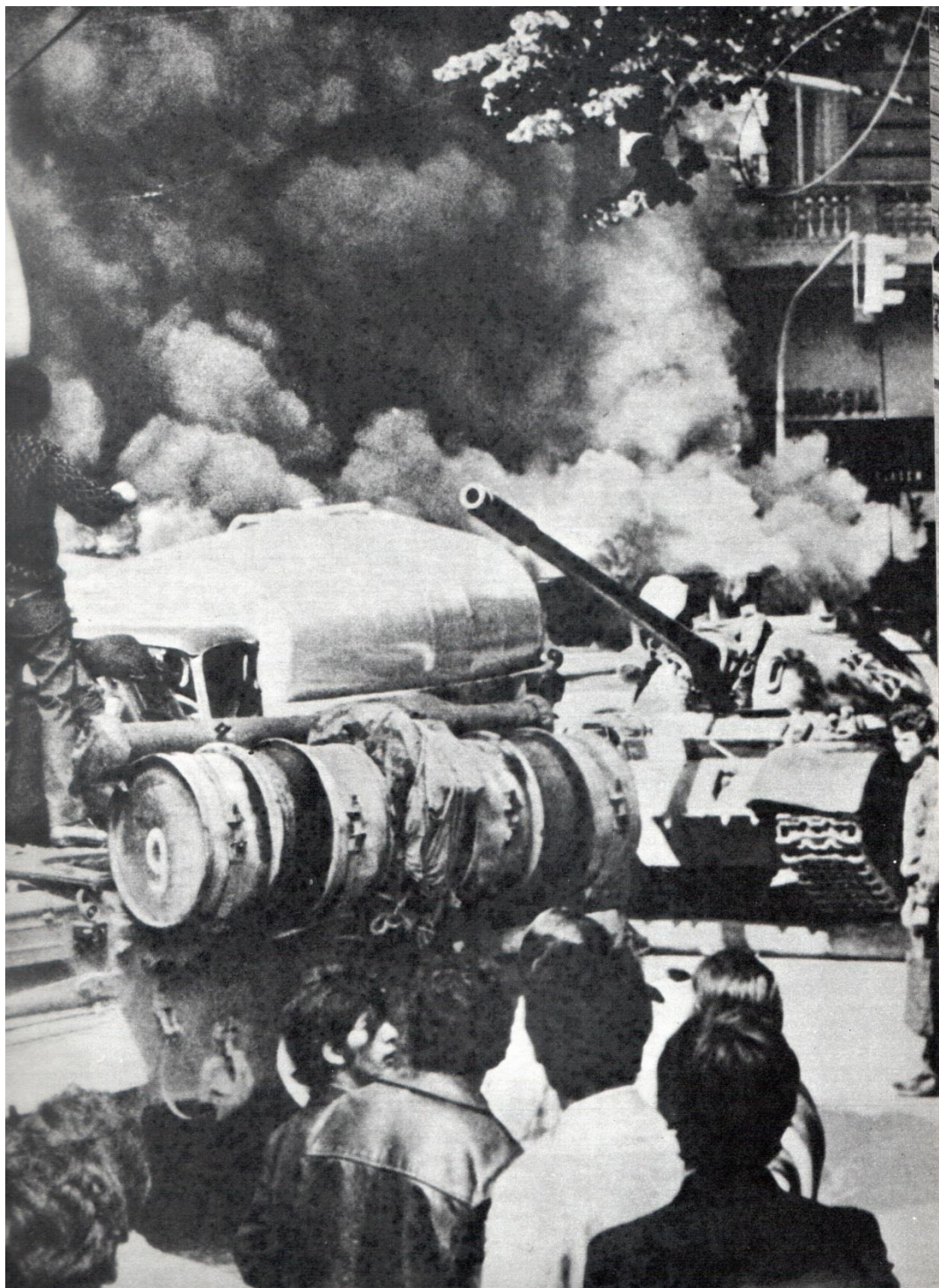
Dnes je 2. července 1991 a v Jugoslávii se bojuje. Demokratické Slovinsko a též Chorvatsko, kde jsme v roce 1968 trávili dovolenou, se odtrhlo, protože už nechtěly žít ve společném státě s komunistickým Srbskem, které na tento akt reagovalo vojenským napadením. Na obou stranách jsou už desítky mrtvých. Neumím si představit, že kdyby se Slovensko odtrhlo od Čech a vyhlásilo samostatný stát, pro který je asi čtvrtina Slováků, že by Češi Slovensko vojensky napadli. K tomu je zapotřebí určitá zaostalost a primitivismus a to komunisté mají, jak jsme se o tom také přesvědčili na vlastní kůži.

21. SRPEN 1968

Milan vzal na chatu obě naše děti a vrátil je 20. srpna. To byla klika, protože nevím, co bych si bez nich počala. Celou noc jsem neklidně spala, protože bylo slyšet hučení letadel. Ráno ve 4 hodiny zvonil telefon. Rozespálá jsem zvedla sluchátko a pravím: „Co je to za blbý vtíp!“ Hned to sklaplo. V půl páté telefon opět zvonil. Telefonovala mi Věra Šramlová, že ruské tanky obsazují Václavák. Já bych nikoho tak hrůznou událostí nebudila a nechala ho dospát. V půl šesté zvonil Milan. Dokonce jsem mu po třech letech odpověděla. Radil mi, abychom si šli hned nakoupit. V 6 hodin ráno už stála před samoobsluhou obrovská fronta. Naštěstí jsme měli doma jídla dost. Byla středa, nejely tramvaje ani vlaky, což bylo dobře, protože jsme aspoň byli nuceni zůstat v bezpečí domova.

Hned první den Rusáci na Václavském náměstí rozstříleli Národní muzeum a zastřelili několik lidí, mezi nimi i čtrnáctiletého chlapce, který po nich hodil

kamenem. Mého bývalého žáka, otce dvou dětí, přejeli tankem, když jel na motorce. V naší republice řádila armáda primitivů. Okupace se ale zúčastnily všechny státy Varšavské smlouvy kromě Rumunů. Bylo to na rozkaz Brežněva, který se obával, aby se mu v SSSR nerozšířilo to naše pražské jaro, které bylo pro lidi tak přitažlivé.

Vinohradská třída v srpnu 1968.

Ve středu odpoledne začali Rusáci dobývat Československý rozhlas na Vinohradské třídě. Pražané tam postavili barikády. Jeden ruský tank začal hořet a od něj chytlo auto s municí. Začalo to střílet na všechny strany, vyhořely 3 domy, několik aut a autobus. Na druhý den už tramvaje jezdily. Tak jsme se s Michalem vypravili do centra s kamerou. Museli jsme se schovávat, aby nás Rusáci nezastřelili. Před Melantrichem na Václaváku byla spousta tanků. Tak jsme je nafilmovali z bytu nevlastní dcery Věry Šramlové na Václavském náměstí č. 33. Prý od ní už filmovalo několik cizinců. Hranice byly ještě několik dnů otevřené. Prostě naši pohraničníci všechny pouštěli, a tak cizina byla dostatečně informována a vydávala množství publikací o invazi.

Při vši té hrůze bylo povzbudivé pozorovat aktivitu a jednotu lidí – zejména mládeže. Svatý Václav byl obležen studenty, všude se řečnilo a jen jsme se objevili na Václaváku, už nám připevňovali trikolóru a rozdávali letáky. Celý den se vyráběly plakáty a vylepovaly do všech obchodů, takže během dvou dnů byl Václavák s přilehlými ulicemi celý oblepený. Lidová tvořivost kvetla. Na postříleném národním muzeu se vyjímal velký nápis: Smrt Barbarům. A na to všechno se dívali apatičtí a vyhladovělí vojáci z tanků, které byly odvážlivci pomalované hákovými kříži. Na jednom tanku byl nápis „Jsme dobytek“ a jinému zase trčelo z hlavně koště. To máme dokonce na fotografii. Byly to neopakovatelné chvíle. Amerika o nás psala: „Československá mládež demoralizovala ruskou armádu!“ Všechny letáky jsem si schovávala a také opisovala různé verše a hesla.

Kdo zločiny na nás páše, odsoudí ho každý tvor,
proti tankům zbraně naše – důstojný klid a věčný vzdor.

Na ochranu naší banky nejsou třeba ruské tanky,
ten kus ho..., co tam máme, sami sobě uhlídáme.
Jestli tam byl zlata kus, ukrad nám jej bratr Rus.

Tetelte se hrůzou vrazi, strašte si na nás bu bu bu,
poběžíte od nás nazí a dostanete na hubu.

To se bohužel nestalo. Ruská armáda nás okupovala skoro plných 23 let. Poslední voják opustil naši zemi letos koncem června 1991. Rusáci tehdy dobyli rozhlas, ale vysílalo se dále různými tajnými vysílačkami. Když Rusáci hledali televizi, lidé je posílali špatnými směry. Dokonce při hledání vysílače Cukrák,

jim prý ukázali cestu, která vedla přímo do Berounky. Aby se vojáci nemohli orientovat, zmizely všechny tabulky s názvy ulic a mnohé z nich byly přejmenovány shodně na Dubčekova třída. Jednou večer u nás také zazvonila jakási dívka a doporučovala, abychom odstranili z baráku číslo, že se bude v noci zatýkat. Po půlnoci skutečně zazvonil zvonek. Zůstala jsem vystrašena ležet v posteli a ani nedutala. Pak se to opakovalo. Po chvíli jsem se opatrně podívala mezerou mezi roletami na naši branku. Nikdo tam naštěstí nestál, ale zvonek se ozval znovu. Bylo to jako z duchařského filmu. Tak jsem pro jistotu vypnula elektrický proud a šli jsme všichni spát včetně naší domácí, která od strachu chodila stále na WC. Ráno jsem pak zjistila příčinu. Dívka moc zatlačila na zvonek a on se částečně zasekl. Takže v noci, když stouplo napětí elektrického proudu, tak to občas zazvonilo. Nikdy předtím se nám nic podobného nestalo. Tomu se říká zákon schválnosti.

Prezident Svoboda, předseda vlády Černík, Dubček a mnoho dalších politiků bylo zatčeno a uneseno do Moskvy, kde museli podepsat protokol, že souhlasí s dočasným pobytem sovětských vojsk na našem území. Ale nemuseli, protože Kriegel protokol nepodepsal a nic se mu nestalo. Dodnes se Dubčekovi vytýká, že to podepsal, ale ona to byla stejně jen formalita. Na ten dočasný pobyt koloval tento vtip: Jaká je jednotka dočasnosti? Odpověď: 1 furt.

Všichni kantoři, kteří nechtěli být vyhozeni z naší školy, museli podepsat, že s okupací souhlasí. Já v rubrice, kde jsem se měla vyjádřit k okupaci, jsem se vyhnula slůvku souhlasím a napsala jsem, že chápu stanovisko SSSR, což byla pravda.

Ještě přidávám několik dalších vtipů, které jsem si zapsala:

Brežněve do roka a do dne. Kozina

Sovětský cirkus opět v Praze, nekrmit a nedráždit.

Vyměním Lenina vázaného v kůži za svázaného Brežněva bez kůže.

Ubytuji okupanty. Zn. Olšany.

Rudý bratře, odejdi do svých věčných lovišť. Vinnetou

Lenine vstávej, Brežněv se zbláznil.

Občané Prahy, nebavte se s vrahy.

Sjednotme se v jeden šik, Dubček je náš Jánošík.

Než bych Rusům vejce dala, radši bych si život vzala. Slepice

Proroctví Libušino: Vidím město rudé, vyžrané a chudé. Nad ním hvězda pěticípá, pod níž český národ chcípá.

To platilo doslova. Po osvobození od roku 1945 nás Sovětský svaz pěkně vykořisťoval. Jen té uranové rudy, co od nás odvezl – prý za osvobození. Bylo jí takové množství, že jsme dnes mohli patřit k nejbohatším státům světa.

Při okupaci zahynulo přes sto Čechoslováků. Například v Bratislavě byla zastřelena sedmnáctiletá dívka jenom proto, že si ruské vojáky fotografovala. Všechna místa, kde zahynuli naši lidé, byla pokryta květinami. Obvykle zde byly fotografie padlého a hořící svíčky.

O B D O B Í T A K Z V A N É N O R M A L I Z A C E

Trvalo to asi 2 roky, než se komunistům podporovaným Moskvou podařilo mít opratě ve svých rukou. Někteří lidé byli propuštěni z práce i vězněni a mnozí emigrovali. Také Miro Holeček se usadil ve Švýcarsku, jeho neteř Zuňa odjela s manželem a dvouměsíčním děckem do Anglie a také moji dva bratřenci žijí v cizině. Čechoslováci byli v té době všude vítáni a podporováni.

Nejhorší bylo, že Sověti pořád usilovali o přátelství a družbu s námi a nechápali, že my je odmítáme. Prohlašovali, že pokud se s nimi nespřátelíme, neodejdou a nebude normalizace. Dokonce na všechny školy poslal velitel okupačních vojsk dopis, kde napadal učitele, že pěstují v žácích nenávist vůči SSSR. Ředitel nám jej přečetl na konferenci, a když skončil, prohlásil: „To je bez komentáře!“ a pokračovali jsme ve schůzi. I přesto, že se vyučovala jen klasická ruština, žáci ji ignorovali. Mnozí ruští vojáci pochopili, že k nám přijeli nevhod a že u nás žádná kontrarevoluce nebyla. Běda ale, když s okupací projevíli nesouhlas. To měl jejich velitel právo je zastřelit. Tak prý u nás zahynulo více než tisíc ruských vojáků. U nich život člověka nemá velkou cenu.

Proti okupaci se stávkovalo a manifestovalo s transparenty jako např. „Běž domů Ivane, čeká Tě Nataša!“ psáno rusky a azbukou. Ale Rusáci nemínili odtáhnout, začali si u nás stavět baráky a dopravili k nám obrovské množství vojenské techniky. Dokonce tajně přivezli i jaderné hlavice. Vzali si sem své rodinné příslušníky. Celkem jich zde bylo přes 100 000. Takže letos, když jsme

je konečně odstěhovali zpátky do SSSR, to vydalo na šest vlaků denně po dobu patnácti měsíců. Naši železničáři to ale dělali s nadšením.

Tehdy jsme netušili, že nás sovětská armáda bude „ochraňovat“ téměř 23 let. Chudáci lidé, kteří byli nuceni žít v její blízkosti. V Československu bylo několik desítek center, kde byla ruská armáda soustředěna, jako např. Milovice či Sliač. Praha naštěstí byla toho ušetřena, a tak jsme se také díky důkladné cenzuře dozvídali jen samé pozitivní zprávy, jak sovětská armáda pomáhá při žních, v dolech (asi uranových) a jak nás ochraňuje před západními imperialisty. Teprve letos jsme se dozvěděli pravdu. Televizní štáb nafilmoval třídílný seriál „Léta se sovětskou armádou“. Naši ochránci zde zanechali několik tisíc hektarů zpustošené krajiny, zdevastované budovy, zničené lesní porosty, vodní nádrže plné nafty a olejů. Vyčíslená škoda činí přes 4 miliardy Kčs. Na záchraně životního prostředí pracuje několik stovek odborníků i z Ameriky. Rusáci se také nabídli, že udělají rozbor spodních vod, ale oznámili nám, že vše je v pořádku a že voda je pitná. Naši odborníci to překontrolovali a někde voda dokonce hořela. Rusákům se nikdy nedalo věřit. Jestli u nich hoří pitná voda, tak u nás teda ne. Z lomů si odváželi kamenivo a štěrk zdarma. Nejen, že devastovali, ale i pytláčili a kradli. Okolní chaty a lesy jsou toho svědectvím. Divili se, že nám ta devastace tak vadí. U nich je prý přírody mnoho.

Dnes je 14. července 1991. Před dvěma týdny opustil poslední ruský voják naše území, takže teprve nyní si konečně můžeme říci, že jsme svobodnou zemí. Především se Michal s rodinou vrátil z dovolené. Byli ve Francii u našeho rozsáhlého příbuzenstva. U Juliky, u Nadi, u Denika a také mojí pravou 87letou sestřenicí Martu našli někde v hospodě. Já jsem celých 14 dní bydlela u Michala a hlídala jim barák. V naší republice totiž značně stoupla kriminalita. Ze Slovenska se sem přistěhovalo hejno cikánů. V některých cikánských bytech jich bylo až 40, a tak se tu loupí, znásilňuje a lidé se pomalu bojí večer vycházet ven a opouštět své byty. Proto se začala do bytů montovat různá poplašná zařízení, řetězy a kamery. Michal dokonce dal na verandu takovou blikající skříňku, která má za úkol odradit zloděje dříve, než se začne dobývat do bytu. Doufejme!

K Daniele nedávno do bufetu vnikli 2 cikáni a 3 ženské z Rumunska a nabídli jím ke koupi 4 zlaté prsteny. Přítomen byl pouze Vlád'a a nabídl jim cigarety, alkohol a žvýkačky celkem za 1200 Kčs. Na druhý den mu v Soluně sdělili, že prsteny nejsou zlaté i když měly punc. Asi za týden ukazovali v televizi jednoho chudáka, který za 3 takové prsteny dal těm podvodníkům 5000 Kčs. Podvodníci

jsou nesmírně vynalézaví a důvěřivých lidí je mnoho. Proto si dávejte velký pozor!!! Daniela si pak dala naistalovat železné mříže před vstupem do obchodu.

V Ý L E T A U T E M Š K O D A

Na podzim 1968 jsme si pozvolna přestali všímat okupantů a snažili jsme se začít žít normálním životem. Politika nás už tolik nezajímala. Michal se dal zapsat do tanečních, a protože s chlapci nechodí garde dáma, tak jsem ho tancovat ani nikdy neviděla.

Na podzim také začalo před naším domem parkovat černé auto Škoda Spartak. Majitelem byl 48letý Slovák ing. Jozef Škrabák. Zaměstnán byl na ředitelství energetiky v Praze. Byl členem Matice slovenské, kam jsem se dala zapsat i já a hodně dalších Čechů. Byl právě v rozvodovém řízení a opuštěný. Abych nenaletěla, zatelefonovala jsem jeho manželce, zda-li jej opravdu nechce. Prohlásila, že to byl její životní omyl, i když s ním měla 2 syny a jednu již provdanou dceru. Pan inženýr byl dobrosrdečný, upřímný a inteligentní. Byl rád, že jsem vystudovala technický obor a mám 2 děti. A tak nám nastal úplně jiný život s autem. A náš první delší výlet byl na Vánoce do Banské Bystrice. Můj tatínek ho všude představoval jako mého skoromanžela a hráli hned spolu karty. Nejvíce se mým dětem líbily výlety autem na lyže.

Politická situace byla stále napjatá. Na protest proti ruské okupaci se 19. ledna 1969 upálil student Filozofické fakulty UK Jan Palach na Václavském náměstí před Národním muzeem. Jeho pohřeb byl obrovskou tichou manifestací. Lidé mu donesli 1400 věnců, z nichž mnoho bylo z ciziny. U jeho hrobu na Olšanech hořelo tisíce svíček. Na místě, kde se Palach upálil, postavili studenti stany a drželi tam hladovku.

Milan si brzy všiml, že před naším bytem parkuje černé auto a zeptal se Daniely, komu patří. Odpověděla: „To je naše auto“. On na to: „A to maminka řídí?“ „Ne, jeden pán.“ Dnes už není auto žádnou vzácností, ale v té době bylo. A tak se moje děti poprvé v životě mohly vozit autem.

Dne 28. 3. 1969 jsme porazili 2:0 v ledním hokeji SSSR (pak ještě 4:3). Protože nám zrovna vypnuli elektriku, sedli jsme do auta a jeli na Václavák k Věře Šramlové, abychom zápas u ní dokoukali. Michal s Danielou byli s Milanem na horách. To, co se na Václaváku po vítězství dělo, jsem nikdy nezažila. Začalo to tím, že auta troubila jak na poplach, střílely se světlice, prskavky létaly

vzduchem a lidé křičeli: Bijte je! Dokonce jsme viděli 3 naháče, jak běží po Václaváku jen v trenýrkách. To asi byla nějaká sázka. Lidé vylézali z domů a za chvíli byl Václavák plný. Mládež se shromáždila kolem sochy sv. Václava a začala likvidovat lesík, kterému se říkalo Štrougalův prales a který tam byl umístěn kolem, aby lidé nemohli dávat kytičky v upomínku na Jana Palacha. Květináče si dávali na hlavu a chodili v průvodu. Stromky spálili, takže před sochou byl obrovský táborák. Všude se stále troubilo a křičelo. Na balkóně Jalty hrála kapela na všechny možné i nemožné nástroje, poklice, řehtačky, trouby a celým náměstím se ozývala hesla jako např.: „Dneska jsme to viděli, Rusáci jsou v prdeli! Dali jsme ji pomlázku, sereme jim na lásku! Nebyly tam tanky, dali jsme jim branky! Tarasov [ruský trenér] pojede na Sibiř!“ Až do rána celý Václavák hučel. Lidé se mohli ušlapat, ale vše šlo s úsměvem. Kolem půlnoci začali lidé demolovat sovětské aerolinie. Z dlažby vybírali kostky a začali se strefovat do moderně zařízené kanceláře Aeroflotu v dolní části náměstí. Rozbili sklo, a pak začali demolovat nábytek a vyhazovat všechny papíry. Umístili tam nápis: Za srpen a muzeum.

Aby se Michal zdokonalil v angličtině, přihlásil se na sběr černého rybízu a jahod asi 160 km severně od Londýna. Zprostředkovali mu to moji žáci. V té době jsme se ještě relativně snadno mohli dostat na západ. Tak jsme toho využili. Požádala jsem svoji sestřenicí Martu, aby nám poslala zvací dopis. Vybavit si ovšem francouzská víza byla úplná kalvárie. Lidé stáli před velvyslanectvím už od večera, spali na lehátkách a nebo si najímali stáče za 500 Kčs. Později se to lépe organizovalo. Zájemci se zapisovali na listiny, takže jsme tam nemuseli stát a víza jsme dostali celkem hladce za 14 dní.

Kolem 20. července 1969 jsme naložili Michala a vyrazili autem směrem na Paříž. Daniela zůstala u babičky. U Marty jsme přespali a jeli dále do Calais, kde jsme měli Michala nalodit do Anglie. Loď jsme v pohodě stihli. Když se Michal s námi rozloučil a vzdaloval se, tak jsem o něj měla velký strach. Netušila jsem, že jsem mu tu loď v Praze v autoklubu špatně vyhledala. Byla to loď pouze pro auta, takže Michal tam byl jediný, kdo auto neměl. Také psal, že se na něj dívali jako na nějaké cizokrajné zvíře. A když loď u britských břehů přistála, všechna auta odjela a on zůstal sám pod Doverskými skalami s těžkým kufrem uprostřed noci. Nikde nebylo ani žádné stavení, a tak se vydal dál pěšky. Cestou potkal jednoho Angličana, vzájemně se polekali, ale ten mu nakonec poradil, jak se dostat na nádraží. A tak klusal chudák pod bílými útesy s kufrem a v pět ráno se dostal na nádraží. Michal si vydělal na brigádě necelých 13 liber,

za což si pak koupil tranzistorové rádio, které propašoval přes naše hranice schované pod sakem na zádech.

Jozef byl oddaný a choval se jako člen rodiny. Když jsem například jela s Danielou na chmel, přivezl k nám tam Míšu autem. Daniela byla na chmelu obletovaná a jeden můj kolega o ní dokonce prohlásil, že tak hezkou dívku už aspoň 10 let neviděl. Nevím, jak si to spočítal. Na chmelu jsme unikli výročí 21. srpna. Lidé šli na protest do práce pěšky a policajti rozháněli davy lidí slzným plynem.

Na domluvu Jozefa jsem začala mluvit s Milanem. Když k nám přišel, tak už jsem se neschovávala a dokonce mu podala ruku. Zářil, jako kdyby vyhrál milion, a hned mi místo 800 Kčs začal posílat na děti tisícovku. Viděl, že někdo obsazuje jeho místo, a tak se nám nenápadně začal vnucovat. Danielu vzal na dovolenou na Oravu, hrál s ní karty a chodil na procházky.

Vánoce jsme trávili doma, protože se Zina rozváděla, a tak v Bystrici byla špatná nálada. Jedině Daniela tam odjela na své přání a Michal jel s otcem na lyže. Vidět Michala lyžovat, to byl opravdu požitek. To se všichni lidé ohlíželi. Milan se pořád hodně snažil a dokonce mi na narozeniny dal bonboniéru. Pozvali jsme jej i na Michalův maturitní ples do Lucerny. Když po předtančení všichni maturanti nastoupili do sálu za zvuků: Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus, zdálo se mi, že je Milan dojatý. Venku na mě čekal Jozef s autem. Rodiče na mě neustále naléhali, abych se s Jozefem rozešla a vrátila se k Milanovi, ale to opravdu nešlo. Naši byli chudáci, protože právě prožívali rozvod Ziny s Jendou, který se toulal po nocích. Zina to nevydržela ani půl roku a rozvedla se s ním. Marně jsem ji varovala, že na to ta jeho čeká, ale nedala si říci. Nám oběma chybí andělská trpělivost, která občas přivede zatoulaného muže zpět do kruhu rodiny. Někdy mi to ale připadalo, že proti osudu se stejně nedá nic dělat. Cokoliv jsem podnikala, vždy se mi to zhatilo.

Koncem března o jarních prázdninách nás vzal Jozef ještě naposledy autem na Slovensko. Udělali jsme si nádherný výlet na Chopok, kde byla spousta sněhu a krásné počasí. Bohužel mi jedna lyže ujela hluboko do lesa a nemohli jsem ji najít. [Pozn. Michal: Tehdy ještě neexistovaly automatické brzdičky.] A tak jsem zabodla druhou lyži do sněhu a kráčela dolů pěšky. Od té doby jsem používala Michalovy staré lyže, které jezdily jako blesk a moc mi to na nich nešlo.

Když jsme se vrátili z výletu, dlouho se u nás Jozef neukázal. Pak jednoho dne přišel celý bledý a utrápený, že se mnou musí nutně mluvit. Ptala jsem se ho, co se stalo, jestli se nechce vrátit k rodině nebo jestli si nenašel jinou. A on na to, že to, co mi řekne, je mnohem horší. Byl předvolán na národní výbor, kde se ho ptali, zda neměl před 5 lety poměr s nějakou Řekyní. On se přiznal a pak mu řekli, že tato paní se rozvedla, protože její manžel nechtěl platit na čtyřletého synka Michala a prohlašoval, že to dítě není jeho. Tak Jozefovi udělali krevní zkoušku, a zjistilo se, že on by mohl být otcem, zatímco u jeho původního otce dopadl test negativně. Jozef byl z této skutečnosti úplně šokován. Šel pak Řekyni navštívit. Byla prý moc ráda, když zjistila, že je rozvedený, a hned ho svému synkovi představila jako nového tatínka. Ten si vlezl Jozefovi na klín a byla z nich šťastná rodinka. Jozef mi sice sliboval, že dál bude mým přítelem a vozit mě autem, ale já jsem to odmítla. Musím ocenit, že se zachoval jako pravý charakterní muž. A tak jsme zase celá rodinka začali jezdit vlakem. Ale ne nadlouho!

M I C H A L N A U N I V E R Z I T U A D A N I E L A N A G Y M P L

Rok 1970 byl bohatý na události. Julika vdávala za Jean-Pierra, což můj tatínek popisuje ve svých vzpomínkách, a moje obě děti se ucházely o přijetí na vyšší stupeň studia. To byly vždy nerváky. Původně jsem chtěla, aby Michal šel studovat Elektrotechnickou fakultu na ČVUT, ale jeho otec doporučoval Matematicko-fyzikální fakultu UK, protože se domníval, že bude kráčet v jeho šlépějích. Nakonec jsme souhlasili s univerzitou – ale obor matematika a nikoli fyzika. Byla to dobrá volba, protože Michal dodnes tvrdí, že jeho práce v Matematickém ústavu AV je zároveň jeho velkým koníčkem a to je perfektní životní výhra. To já o sobě říci nemohu. Sice mě bavilo učit matematiku, ale fyzika byla pro mě jen nutné zlo. Na obor matematika bylo přijato pouze 40 uchazečů a Michal byl až na 35. místě. To totiž už fungovala nespravedlivá komunistická mašinérie. Přijímací zkoušky z matematiky i fyziky udělal výborně, maturitní vysvědčení měl s vyznamenáním, ale nebyl dělnického původu, byl z Prahy a neupsal se, že po studiu půjde mimo Prahu. Tím ztratil 30 bodů ještě dříve, než vůbec otevřel pusu. Nakonec jeho pětileté studium prokázalo, že patřil mezi nejlepší.

I naší Danyňku přijali na gymnázium. Vypočítala všechny příklady správně. A tak celé naší rodině spadl kámen ze srdce a mohli jsme vesele odstartovat na

Juličinu svatbu do Banské Bystrice. Byla jsem pověřena úkolem tlumočit obřadní řeč do francouzštiny. Předem jsem ji uměla skoro nazpaměť, ale před veřejností mám vždycky trému. Naštěstí to dopadlo celkem dobře. Dokonce jedna přítomná paní se ptala, co to bylo za Francouzku. Moje maminka zase prohlásila, že jsem byla jako televizní hlasatelka.

I v mém osobním životě nastala změna. Bylo mi trapné shánět pořád nějaké partnery, ale já jsem se svým rozvodem stále trápila, že to bylo jediné východisko. Co si lidé řeknou v ulici, mi bylo srdečně jedno, a děti mi svobodu přály. Jednou Michal poznamenal, když jsem měla 4 lístky do kina: „Se kterým tatínkem jdeme dnes do kina?“ Ale tentokrát to byl tatínek ze všech nejlepších, jakého jsem kdy měla. A vydržel nám 7 let. Měl sice tři děti, ale jinak byl opuštěný bez manželky, která si za jeho delšího služebního pobytu v cizině našla nějakého právníka a nemínila se po návratu k němu vrátit. Byl to všestranně nadaný člověk, nejen technicky, ale uměl i několik řečí. Měl tři maturity a neukončené studium silnoproudé elektrotechniky na ČVUT, odkud jej v roce 1948 komunisté vyhodili, protože jeho otec, policejní rada, je za první republiky pronásledoval. Celou jejich rodinu vystěhovali za Prahu. Tento můj nový objev se jmenoval Jiří Taške. Nikdy v životě jsem se tak dobře s nikým nebavila. A nikdy jsem neměla tak vtipného partnera. I moje děti ho měly moc rády. Nikdy jsem se s ním nenudila a ani nezlobila. Prostě pohoda, jaká mi výborně vyhovovala. Byl sympatický, štíhlý a vysoký. Měl sice velký nos, ale to velkého ducha značí. Občas mi recitoval verše ze Cyrana z Bergeracu. Snad i já jsem mu vyhovovala, protože prohlásil, že netušil, že se ve svých 48 letech ještě může tolik zamilovat a že by se mnou šel ihned na radnici. Jeho dopisy měly vysokou literární úroveň. Posílal mi je z ciziny, kam byl často služebně vyslán. Řídil stavby televizních vysílačů. Byl tak schopný, že když jel do Polska, naučil se polsky. Dokonce uměl i rumunsky. A tak mi nastaly konečně dobré časy, obě děti byly na dobrých školách a já měla hodného partnera.

Michal se na fakultě výborně uvedl, všechno udělal za jedna. Lineární algebru udělal v předtermínu, aby se mohl dobře připravit na nejobtížnější zkoušku z matematické analýzy. Ten den počítal s trojkou, protože docent Černý byl postrach fakulty, 12 žáků vyhodil, 8 nechal projít a z toho jen čtyřem dal jedničku. Mezi nimi byl i náš Míša. Byl z toho tak rozrušený, že se pak večer vůbec nemohl soustředit na detektivku v televizi. Ani jsem netušila, že mám doma takového machra. Takže otec zíral, když jsem mu to do telefonu sdělovala

a také jsem mu neopomněla připomenout Míšovy úspěchy v plavání. Závodil za Matematicko-fyzikální fakultu ve vysokoškolské lize.

WARTBURG – NAŠE AUTO OD KVĚTNA 1972

Ze srpnového chmelu v roce 1971 jsme si dohromady přivezli 4000 Kčs. Schovali jsme si je na auto, a když jsme si ho pak na jaře koupili, kolegové ve sboru se mi smáli, že jsme si na něj ušetřili z chmelových brigád. Byl to ale jen malý zlomek, protože to auto bylo dost drahé, 6 let starý Wartburg 353 stál 45 000 Kčs. Michal v té době měl už řidičák a já jsem si ho začala dělat. Auto jsem objevila v autobazaru na Žižkově. Bylo béžové, jako nové a sloužilo nám 7 dalších let. Bylo to lepší než mít nového Trabantu kombi za 40 tisíc, na kterého jsme čekali více než půl roku. Míša Wartburga dostal ke 20. narozeninám.

Řidičský průkaz jsem úspěšně absolvovala, hlavně teoretickou část. Pan zkoušející obdivoval, jak perfektně ovládám výbušné motory, protože netušil, že vyučuji fyziku. Řízení auta jsem trénovala na parkovišti u Hostivařské přehrady, ještě než jsem dostala řidičák. Jednou v pět hodin ráno, když jsem tam s Míšou trénovala couvání, se tam najednou vedle nás objevilo policejní auto. „Paní řidičko, ukažte nám řidičský průkaz.“ Nechtěli uznat, že na úplně prázdném parkovišti nemohu nikoho ohrožovat a napařili mi pokutu 100 Kčs. Vůbec nechápu, co tam tak brzy ráno dělali, protože nikde nebylo ani živáčka.

Svoji řidičskou kariéru jsem ukončila parádním smykem, který jsem dostala, když jsem vezla Jirku na jeho chatu. Jeli jsme do Loučeně kolem Milovic, když tu náhle se na úzké silnici před námi objevila kolona sovětských obrněných transportérů. Strašně jsem se lekala a začala brzdit pávě v okamžiku, kdy se jedno kolo našeho auta nacházelo v louži. Otočila jsem se o 180 stupňů a pomalu klouzala do příkopu, kde jsem se s autem převrátila na bok. Jirka byl v obličeji úplně popelavý. Otevřeli jsme okénko a jali se vylézat ven. A už tu byli Rusáci: „Davaj, davaj“ a auto nám postavili opět na silnici. Vlastně jsme měli štěstí, že jsme se s nimi nesrazili a autu se nic nestalo. Od té doby mi dělal šoféra Jirka, i když žádné auto nevlastnil. S opravami jsme neměli problémy. Buď si to opravoval sám Michal nebo Jirka. Jednou nám např. vyměnil hnací hřídel předního kola, která nám vypadla u Nové Býteše. Nevím, co bychom si bez Jirky počali. Michal takovou praxi ještě neměl a cizí pomoc by jistě stála moře peněz.

S Wartou jsem si užili moc pěkných chvil. Připadal mi jako člen rodiny. Když se pak Michal oženil a nevěsta vlastnila Škodu 100, Michal Wartburga prodal za 15 000 Kčs a mně se po našem autu dlouho stýskalo. Ale takový je život. Všechno jednou začíná a jednou končí. V té době jsem již byla provdaná za Otu Paikerta a ten auto řídit neuměl, a tak skončila krásná éra výletů autem celé naší rodiny. V motorizmu pak už pokračoval jen Michal.

M I C H A L O V Y P R O M O C E

Během šesti let se Michal ocitl v promoční síni třikrát. Po prvé, jak už to bývá, to bylo nejslavnější i s velkou promoční hostinou v Savarinu Na Příkopech. Nejpracnější bylo ukončit studium. Na to bylo zapotřebí vypracovat diplomovou práci „Optimalizace dynamických systémů“, kterou mu zadal jednoruký matematik Dr. Stanislav Maloň. Na střední škole učil Michala matematik Šimek, kterému také chyběla jedna ruka. Byla jsem Maloňovi osobně poděkovat za vedení práce. Řekl mi, že Michalova práce byla tak výborná, že kdyby byly známky nuly, tak by mu ji navrhl. Do posudku mu napsal, že má vědeckotechnickou tvořivost. Michal totiž vymyslel jakousi numerickou metodu, která byla jednodušší, než doposud známá metoda a Maloň mu doporučil, aby si na ni udělal doktorát. Michal si totiž při numerických testech všiml, že hodnota jakéhosi kritériálního funkcionálu je až na znaménko stejná jako hodnota optimálního řízení v počátečním bodě. To vedlo na novou diferenciální rovnici pro optimální trajektorii.

Obhajobu diplomové práce měl 7. května 1975. Od rána říkal: „To mám trému, to mám trému!“ Dopadlo ale to na výbornou. Přítomno bylo 8 přisedících matematiků. Pak následovala písemka. Jen zadání bylo na 5 stránek. Měli na to 4 hodiny a celou hodinu Michalovi trvalo, než přišel na to, jak se jeden příklad řeší. Písemku psalo 8 studentů a Michal z ní dostal také výbornou. A pak přišlo to hlavní: ve čtvrtek 29. května Michal dělal státní zkoušku ze tří předmětů: matematická analýza, funkcionální analýza a numerická matematika. Vše na výbornou, a tak ukončil studium s pěti jedničkami. Zkoušejících bylo celkem 12. Předsedkyně komise Dr. Olga Pokorná mi pak později prozradila, že jeden docent, co Michala zkoušel, jí řekl: „Co jste mi to sem poslali za fenoména!“ Michal byl perfektně připraven. Přesně měl vše naplánované a učil se plné dva měsíce.

Promoce v Karolinu pak byla 1. října 1975 a to už byl Michal na vojně, takže přijel nakrátko ostříhaný, ale naštěstí mu jeho velitel povolil absolvovat promoční obřad v civilním obleku. Celý ceremoniál byl jako vše za komunistického režimu oslavou dělnické třídy, která umožnila studentům vzdělání. Vzhledem k prospěchu dostal Michal červený diplom a k tomu 1000 Kčs, kterými přispěl na zaplacení promoční hostiny pro 16 lidí. Můj tatínek matematik se bohužel nemohl zúčastnit promoce svého vnuka pro svůj pokročilý věk 85 let.

Po promoci se musel Michal bohužel vrátit na vojnu do Vimperku. Na štěstí celou vojnu strávil ve skladu spojovacího materiálu, kde mohl v klidu sepisovat doktorskou rigorózní práci. Na vojnu často vzpomíná i v dobrém. Vysokoškoláci měli oddělenou ložnici od ostatního mužstva a tam byla vždy velká legrace. Našel si tam i kamaráda na celý život ing. Antonína Suchana. Často jej posílali do opravárenských závodů s různými poškozenými vysílačkami, tak to vždy vzal přes Prahu.

Když se Michal po vojně vrátil do Prahy, netěšili jsme se dlouho. Dr. Pokorná mi telefonovala, že soudruh kádrovák Vosk na Matematickém ústavu ČSAV zamítl Michalovu žádost o aspiranturu, protože jeho otec měl velký polický průšvih a musel odejít z Akademie věd. Do mě jako když hrom udeří. Milan totiž v roce 1968 napsal hanlivý dopis na soudruha Biřáka, tak byl později vyhozen z Akademie věd. Na druhý den jsem okamžitě běžela na kádrové oddělení a udělala tam kravál, že jak je možné v socialistickém státě, aby syn trpěl kvůli svému otci, který jej opustil, když mu bylo 12 let, že je to absurdní a nespravedlivé. Naštěstí u toho byla jedna sympatická a hodná paní, která mě uklidňovala a za Míšu se u kádrováka přimlouvala. Tak to byly „radosti“ komunistického režimu.

Na přiznání aspirantury pak Michal ale čekal půl roku, protože k tomu bylo zapotřebí ještě posudek z uličního výboru, čili co jedna paní povídala. V září 1976 byl přijat do Matematického ústavu coby brigádník. Byl rád, protože měl aspoň čas se věnovat dokončení doktorské práce.

Dne 2. prosince 1976 dělal Michal po odevzdání a přijetí své doktorské práce rigorózní zkoušky. Dne 26. ledna 1977 měl v Karolinu promoci a získal akademický titul RNDr. Moc se mi líbila, protože projevy v jazyce latinském tomu dávaly slavnostní ráz. Dostal mnoho gratulací, ale ta nejcennější byla ručně psaná od mého tatínka. Ještě se dožil úspěchu svého vnuka a 12. února

1977 pak tiše zemřel v nemocnici v Banské Bystrici. Poslední kandidátskou promoci měl Michal v Karolinu v roce 1980 a získal vědeckou hodnost kandidáta věd CSc. za práci: „Metoda rovnovážných prvků v trojrozměrné pružnosti“.

Dnes je 28. 9. 1991. Svátek má Václav. Tedy také náš prezident, který za dobu svého působení viditelně zestárnul, má kruhy pod očima a utrápený výraz. Je velký idealista, humanista a příliš dobrý člověk, ale na prezidenta byl slabý. Lumpové, kteří se vyskytují v každém státě si nezaslouží shovívavost ale tvrdou ruku. Naše republika je plná kriminálních, kteří si vysvětlují demokracii po svém. Polovina z nich jsou různí pobudové stěhující se houfně do Čech, kde je pro ně větší příležitost k páčání trestné činnosti. A tak se lidé bojí vycházet večer ven a na dveře bytu si montují různá poplašná zařízení.

Komunisté se nesmířili s porážkou a organizují se. V Sovětském svazu 19. srpna zorganizovali puč. V té době byl Gorbačov na dovolené na Krymu a tam se stal vězněm svých komunistických spolupracovníků. Na šestí se lidé postavili proti pučistům a za tři dny bylo po puči. Komunistická strana byla zakázána a byl zabaven její majetek. Takže konečně nastal totální krach komunistů. U nás zatím ještě fungují. Sovětský svaz se rozpadá, jednotlivé republiky vyhlásují suverenitu, ale úplnou samostatnost získaly pouze pobaltské republiky. Po sovětském vzoru vyhlásují suverenitu také Chorvatsko a Slovinsko v Jugoslávii. Z toho vznikla občanská válka a komunistické Srbsko je napadlo. A také naši milí bratři Slovinci neotálejí a chtějí samostatné Slovensko. Asi se o tom bude rozhodovat v referendu.

Ráda bych své vzpomínky už ukončila, ale po smrti mého tatínka v roce 1977 se v naší rodině mnoho věcí změnilo. O nich bych se ráda ještě zmínila. V nedávné době se vyrojilo poměrně hodně životopisů různých osobností. Právě 25. 9. 91 podepisovala svoji knížku známá herečka Lída Baarová, se kterou jsem si krátce zahrála při natáčení filmu Turbína v roce 1941 na Štvanici. Celých 40 let žila v emigraci, protože jí komunisté nedokázali odpustit, že byla milenkou Josepha Goebbelse, Hitlerova ministra propagandy. Ona to sice ve svém životopise popírá, ale já jí stejně moc nevěřím. Upřímný životopis naopak napsal režisér Ingemar Bergman, který na sebe prozradil takové nechutnosti, že by udělal lépe, kdyby o nich pomlčel. Lhát se nemá, ale všechno se veřejnosti předkládat zrovna nemusí. Zkazila jsem si o něm mínění. Opouštěl svoje manželky bez jakýchkoliv zábran. Měl jich celkem asi 5 a dohromady 10 dětí. Ale přes jeho cynismus ho prý celý život pronásledovaly zděšené oči manželek, kterým

sděloval, že se nově zamiloval a že je opustí. Dokonce jedna s ním už měla 4 děti. Bergman aspoň nebyl zbabělec, přiznal se a nic nekamufloval.

VELKÉ ZMĚNY V LETECH 1977–1979

Mezi kondolencemi, které jsem dostala po pohřbu mého tatínka, byla jedna od maminky mé žákyně, kterou jsem právě učila na průmyslovce a jejíž rodiče shodou okolností bydleli v Banské Bystrici naproti našim. Vyjímám z dopisu: Patrícia mi napísala smutnú správu, že váš pán otec odišiel. Bol to vzácny a múdry človek – z toho vyplýva i jeho neobyčajná доброта. Učil ma len pár mesiacov a preca ma spoznal, keď som sa vonku prechádzala s deťmi, a tak sme spolu strávili nejedno popoludnie. Mal vzácny dar porozumieť ťažkostiam a problémom iných, vedel poukázať na lepšie stránky života a brať s humorom situácie, ktoré sa mi vtedy zdáli tragické. Mala som ho veľmi rada...

Věřili jsme, že jako za života náš dědeček všechno zařídil, tak také po smrti nás neopustí a vyslyší naše prosby. Je zajímavé, jak se vše obrátilo v dobré. Předně jsme prodali dům v Dolných Hámroch u Žarnovice za 40 000 Kč, i když tehdy byl odhad jen 15 000 Kč. Naše maminka si tím finančně značně pomohla, i když z toho měla jen necelou polovinu. Já jsem jednou v dopise naší mamince napsala, že mě známost s Jirkou Taškem už nebaví a že doufám, že mi dědeček najde někoho jiného.

V červnu 1977 jsem jela na sjezd po maturitě po 35 letech do Hradce Králové. Každý měl o sobě vyprávět. O tom, že jsem rozvedená, jsem ale pomlčela. Seděla jsem vedle svého bývalého ctitele Jeřába, který se dosud neoženil. Jinak jich už bylo hodně babičkami a 6 z 35 už bylo po smrti. Pořád jsme se výborně bavili a baštili. Byl to ale můj poslední sjezd a na další bych si už netroufla. Odjížděla jsem z Hradce až v 11 hodin večer a mohlo to se mnou i špatně dopadnout. V Nymburce všichni lidé z vagónu vystoupili a já jsem tam zůstala sama s jedním dotěrným mladíkem. Musela jsem strašně křičet, abych ho zahнала. Pak jsem se tomu v duchu smála, jak to účinkovalo. To, že mi je už před padesát, mu nevadilo.

O prázdninách jsem byla již po třetí v Karlových Varech. Poukaz mi přenechal ředitel Vodička, který v té době jel do Itálie, a tím mi jako kdysi Julice ustrouhal osud. Kdybych byla bývala jela na svůj poukaz až v listopadu, nebyla bych se seznámila v Savarinu s Otou Paikertem. Když jsem mu říkala, že můj tatínek

pochází z Rychnova nad Kněžnou, sáhl do náprsní kapsy a vytáhl fotografii, na které byl s mým bratrancem Mirkem Šofrem. Ota byl také Rychnovák. Dne 20. července 1978 se konal náš sňatek na radnici v Nuslích. Bylo to pro nás oba jakési východisko z nouze. On pořád bydlel se ženou, která se s ním před dvěma roky rozvedla v naději, že si ji vezme jakýsi docent. Když z toho sešlo, tak si do bytu pořád vodila nějaké cizí chlapy. A já konečně dostala družstevní byt v Majorově ulici na Jižním Městě. Měl tři pokoje, kuchyňský kout a já jsem tam nechtěla bydlet sama.

Michal si totiž našel nevěstu Leu Zahradníkovou s barákem a dvěma babičkami. Lei totiž před rokem zemřela maminka na rakovinu plic a tatínek se jí zabil na mopedu, když předjížděl traktor a pak je začal předjíždět autobus. Takže byla úplný sirotek. Je ale velice zajímavé, že se její maminka také narodila v Banské Bystrici. Takže náš dědeček opět dobře zařadoval. Michal se ženil 5 dní přede mnou v sobotu 15. července 1978. O jeho svatbě jsme napsala pětistránkovou povídku popisující samé nepředvídané maléry. O různých technických závadách svatebních aut se nebudu zmiňovat. Nakonec do svatby se závady odstranily, ale auto značky Mercedes, kterým měla jet nevěsta, bylo zamazané a plné chlupů od psa. Patřilo jednomu Američanovi, kterého Zina splasila ve vlaku. Ten se urazil, že jsme mu nevěstu nesvěřili a odjel. V čele svatebního průvodu jela červená aerovka z roku 1931, kterou řídil svědek Honza Stahl a vedle něj seděla Daniela. Tou aerovkou si měl Michal po svatbě odvážet nevěstu. Před obřadem byla spousta zmatků. Např. zabloudila auta s babičkami, Lea si zapomněla diplom, a tak jí nechtěli uznat, že je ing. Ale vlastní obřad byl bez závad. Na přání Michala se hrála písnička Yesterday od Beatles. Před radnicí už čekal houf jeho kamarádů, kteří se s huronským řevem vyřítili na Michala a navlékli mu na nohu obrovskou železnou kouli s řetězem, zámek zamkli a klíček hodili mezi přihlížející dav. Nevěsta dostala pilku na železo a začala pilovat. Já jsem zatím mezi davem našla klíček a běžela nevěstě na pomoc. Pak si Michal s kanárem v kleci, což byl svatební dar od kamarádů, odvážel nevěstu v aerovce. Byla to pro Pražáky a turisty velká atrakce. Lei vlál závoj, všichni jim mávali, fotografovali je a auta blikala světly. Michal měl smluveno s Honzou, že mu v Dlouhé ulici aerovku předá. Ale Honza tam nepřišel, a tak jel sám s Leou a bez řidičáku na Prosek, kde byla svatební hostina. My jsme na Proseku na ně čekali půl hodiny, protože aerovka všechny kopce vyjížděla na jedničku. Lein strýček Karel Zahradník prohlásil, že něco takového ještě nezažil. Na svatbě byla také Julika, moje sestřenice Marta z Francie a také Holečkovi – naši známí z Banské Bystrice. Po svatební hostině se na zahradě u Lei hodovalo až do půlnoci.

Abychom stihli autobus do Jižního Města, kde u mě měli přespat Julika, Olivier a Zina, opustili jsme rozjařenou svatební společnost už ve 22 hodin. V autobuse jsme se vesele bavily, a tak jsem omylem vykřikla „vystupovat“ o stanici dříve. Julika byla dopálená, protože Oli už spal. Tak mi vrazila do ruky tašky a dítě si vzala do náruče. „To nic, to byl poslední malér, to se dá vydržet“, povídám. A jak jsem tak kráčela v čele průvodu obtěžkána taškami, klopýtla jsem o hrbol a přistála na matičce zemi. Nejdříve se obě moje společnice zděsily, ale když zjistily, že jsem živa a zdráva, pouze s rozbitým kolenem a roztrženou punčochou, zazněl do půlnoci hurónský smích mé setry Ziny. Julika ihned ke mně přispěchala s křikem: „Nehýbaj sa!“ a s bleskem mě vyfotografovala.

Za 5 dní jsem se vdávala za Otu Paikerta s jednou nohou modrou. [Pozn. Michal: Ota byl strýcem mého spolužáka Milana Klímy. Navíc jeho maminka studovala s mojí maminkou matematiku na UK v Praze.] Horší ale byl malér, který mi zpětně připomíná něco jako symbol nebo varování. Moje svědkyně Drahůška, se kterou jsem bydlela v Karlových Varech, se dostavila na radnici opožděně, protože v tramvaji, kterou jela, dostal jeden pán infarkt a dlouho se čekalo na sanitku. Také nemohla doma najít občanský průkaz, a tak přinesla

jako doklad úmrtní list svého manžela. A já jsem 22. července 1979 také dostal úmrtní list svého manžela.

Dvacátého jsem jej byla navštívit, to byl výroční den naší svatby. Přinesla jsem mu gerberu a svatební koláčky z Danieliny svatby, která se konala příští den. Ota byl docela normální a nadiktoval mi číslo telefonu svého syna, který si pak ke mně přišel pro 4000 Kčs. Ota byl v Krčské nemocnici už půl roku a svůj plat mi vždy odevzdal. Když jsem jej šla navštívit 22. 7. byl už v agonii a vedle něj ležela moje gerbera. Jeho početná rodina ze severních Čech (měl dvě sestry a bratra) mi moc děkovala za veškerou pomoc, kterou jsem mu poskytla v posledním roce jeho života. Bylo to tak krátké, že mi to připadá až neskutečné.

EMIGRACE

Život nám přináší často taková překvapení, že by nás něco takového ani při velké fantazii nenapadlo. Právě tak jako otec i jeho dcera Daniela se postarali o to, aby se naše rodina nenudila. Daniela byla hezká dívka, ale neuměla se ve společnosti prosadit. Byla příliš tichá. Jednou, když byla zaměstnána v Průhonicích ve Výzkumném ústavu okrasného zahradnictví, dostala od jednoho ctitele velmi hezký dopis. Vyjímám z něj:

„Jsi moc hezké děvče a je radost na Tebe pohledět. A máš tak krásné oči. Takové oči mívají děti. Říká se jim kukadla a jen málokomu v dospělosti

zůstanou. Oči ty jsou jako studánky, plné průzračné vody. Je radost se do nich podívat. Je radost se do nich dívat a dívat. Jednou se v nich někdo utopí a bude šťasten. Poslední dobou chodím velmi rád na oběd, abych se do těch očí mohl aspoň podívat.“

Dále jí nabízel přátelství a ptal se jí, zda by s ním nešla někdy do divadla. Jenže naše Daniela ten dopis dostala poštou až za týden, a tak o něm nevěděla, když chudák ctitel stál u vchodu do jídelny a ptal se jí, zda půjde ním do divadla. Odsekla mu: „Nemám čas.“ Pak prý chudák seděl u oběda celý zahanbený se skloněnou hlavou. Potom jsme spolu skládaly dopis s omluvou, že bohužel přišel pozdě, protože už 14 dní chodí s jiným. Byl to její osud – Honza R., vychovatel učňů, se kterým se poznala na plese mediků. [Pozn. Michal: Honza byl spolužák ze základní školy Milana Klímy mého spolužáka ze střední školy.] U Nikolajky 14 na Smíchově si budovali budoucí hnízdečko. Sami si zhotovili překrásnou bílou pokojovou stěnu a po tříleté známosti se vzali. Svatební hostina se konala u mě jen v úzkém kruhu rodiny a dodnes se děším, když v chvatu jsem zamkla svůj byt na prázdnou a celou hostinu nám mohli sníst cikáni, kteří před barákem kopali příkop. Naštěstí otevřené dveře nikdo neobjevil.

Nevěsta Daniela na radnici v Praze 5 dne 21. července 1979.

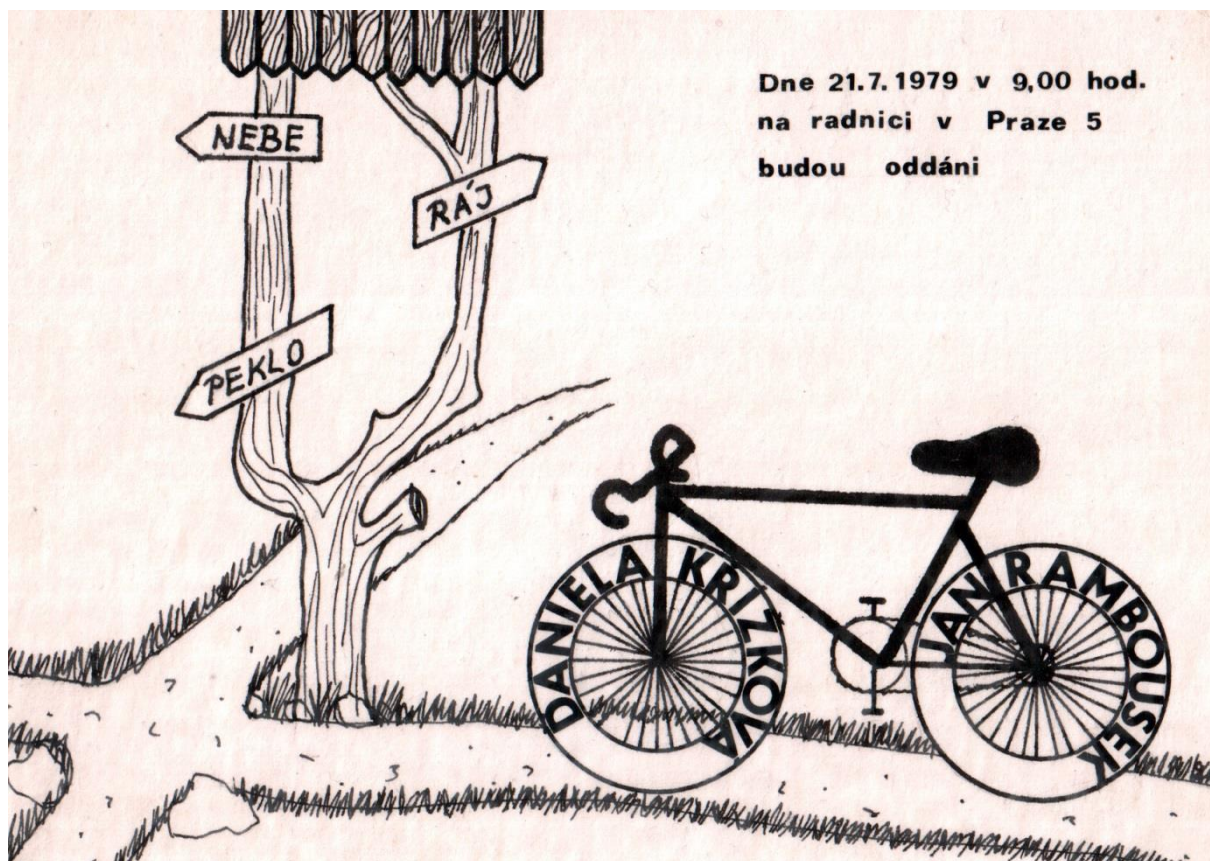
A tak, když jsme se po třech hodinách vrátili ze Smíchovské radnice, bylo vše v naprostém pořádku. Danielin bratranec Dalibor Zahradníček, který měl dělat svědka, si zapomněl občanský průkaz, a tak ho nahradil Milanův bratr Jiří Křížek, který se náhle objevil na svatbě. Pozvali jsme oba bratry na hostinu a vše proběhlo v dobré náladě a ve shodě. I rodiče Honzy byli příjemní. Milan se ale ani slůvkem nezmínil, že se mu Danielin manžel nezamlouvá. Honza vypadal jako filmový herec. Byl ale podivín. Byla jsem překvapena, když mi novomanželé přišli oznámit, že jim Milan vyhrožoval policií a prohlásil, že si nepřejí, aby Honza v jeho bytě přespával. [Pozn. Michal: Honza např. bez dovolení udělal tatínkovi z koupelny saunu. Do zdi zasekal a pak zasádroval 40 dřevěných špalíků, do nichž zašrouboval háčky. Na ně pak zavěsil plachtu, aby snížil vysoký strop.]

Zleva: Michal Křížek, Věra Paikertová, Dalibor Zahradníček, Hermína Zahradníková, Věra Šramlová, Honzova maminka, Jiří Křížek, Honza a Daniela, Honzův otec, Lea Křížková, Milan Křížek.

Myslela jsme si, že mladí budou mít pěkné bydlení v bytě o čtyřech velkých pokojích s halou, celkem 120 m². Manželé ale odešli bydlet k Honzovým rodičům, kteří byli momentálně na chatě. Mezitím se narodil Michalovi syn Pavel a to 5. srpna 1979. Aniž by se Daniela šla na něj podívat, sedla k Honzovi na motorku a odjeli v polovině srpna na dovolenou prý do Bulharska. [Pozn. Michal: Babička Vilma dala novomanželům 20 000 Kč na nábytek, za což si Honza koupil hned motorku.]

Den před odjezdem jsem potkala Danielu v metru. To se mi předtím nikdy nestalo, abych svou dceru potkala v Praze. Měla jsem takový divný pocit, a když metrem odjela, pustila jsem se do breku. To byla předtucha, nikdy se mi nic podobného nestalo, abych se takto roztesknila při odjezdu své ratolesti.

Skoro celý měsíc jsem čekala na zprávu od Daniely. Dělala jsem si starosti, měla jsem hrozné sny a vzpomněla jsem si také na smutečně oděné lidi, které jsem potkala, když jsem vycházela z domu ve svatebním obleku na radnici. Neměla bych být pověřčivá, ale je zajímavé, jak to vychází. Tyto starosti mně kazily i mé radosti z prvního vnoučka.

Konečně začátkem září přišel lístek z Annabergu v rakouských Alpách: „Pozdrav z dovolené zasílá Daniela a Honza.“ Na pohledu bylo zakroužkované okno jednoho horského hotýlku. V naší rodině nastal úplný poprask. Všechny Danieliny věci ze Smíchova jsme během týdne odvezli k Michalovi a ke mně, aby to komunisti nezabavili. Pomáhal nám i Otův syn. Pak následovala řada dopisů Daniele. Michal ji vyčítal, že se neozvala dříve a způsobila nám takové trápení. Ona je však klid'as po otcí. Chtěla nám sice poslat pozdrav z Maďarska, ale novomanžel Honza jí ho roztrhal.

Asi za 14 dní jsem to šla nahlásit na policii, což se muselo. Vyfotografovali si tam ten její pohled, což bylo zbytečné. Pak jsem si pod záminkou, že chci svou dceru přivést zpátky, zažádala o vízum do Rakouska. Byla jsem osobně u ředitele banky, aby mi uvolnil valuty. Všude jsem se setkala s pochopením a začátkem listopadu jsem přijela do Annabergu. Vybrala jsem si dobu, když je už

chladněji, abych mohla přenést co nejvíce teplého oblečení přes hranice. Vše, co jsem vezla, jsem nechala v Rakousku. Zpátky jsem měla jen své pyžamo. Dokonce v lůžkovém voze jsem použila k přikrytí svou modrou chlupatou deku, a tím ji bez obtíží propašovala. Vymýšlela jsem různé finty na oklamání celníků. Protože jsem měla v uších briliantové náušnice a neměla je zapsané v celním prohlášení, odpoutala jsem celníkovu pozornost tím, že jsem se zeptala, zda mohu převést nerez příbory. On řekl, že ne, ale když si je prohlédl, tak mávnul rukou a odešel. Rakouští celníci se mi vrhli na kožich a řvali: Das ist neu! Když jsem je ubezpečila, že je to umělá kožešina, tak dali pokoj, ale musela jsem před nimi vysypat tašku, ve které bylo naštěstí jen dámské prádlo. Ve druhé, kterou jsem vezla, bylo pánské. ☺

Ve Vídni na nádraží nás přivítali vojáci se samopaly. Přestoupila jsem na vlak do Annabergu, kam jsem přijela ve 14 hodin a sedla si na nádraží do čekárny. Za malou chvíli vešla Daniela v krátkém semišovém kožíšku zevnitř z pravého beránka. Vypadala báječně jako na rekreaci.

V hotelu mne přivítala skupina českých emigrantů a moc se divili, že se mi podařilo sem dostat. Daniela bydlela s Honzou v pokojíku, stravu měli zadarmo a měsíčně dostávali 400 šilinků kapesné a také spoustu darovaného šatstva od Červeného kříže. Takže moje obavy byly zbytečné. Dodnes lituji, že jsem jim tam přinesla ty brilianty. Honzovi nedaly spát, dokud je neprodal za 10 000 šilinků, za což si pak ve Vídni obstarali byt. Honza také navedl Danielu, aby si vypůjčila peníze od našich příbuzných. Julika, Marta, Deník a náš přítel Miro Holeček jim poslali po 1000 F. Daniela jim to pak do roka vrátila, protože to vůbec nepotřebovali. O emigranty bylo na západě vzorně postaráno. Divím se jim. Já bych to všechno vracela domů. Nedávno jsem viděla v německé televizi, jak starosta obce nadšeně vítal hejno afgánských uprchlíků, které nejdříve museli odvěšvit, vykoupat a pak je umístili do přepychových ubytoven. V Německu je nyní přes 7 miliónů uprchlíků a ve Francii je každý čtvrtý občan cizinec. Teď, když už je pozdě, tak to začínají omezovat.

U Daniely jsem dvakrát přespala, celou dobu mě živila a něco k jídlu jsem měla také z domova. Jednou jsem také paní hostinské zaplatila za večeři 60 šilinků, což na mě bylo moc, protože mi jich banka dala pouze 230. Za komunistického režimu jsme v cizině byli úplní žebráci.

Daniela mi prozradila, že Honza šel nahlásit na policii můj příjezd a že chci svou dceru odvést zpátky domů. Já ale zatím na ně nenaléhala, když jsem

viděla, jak jsou šťastni. Počasí bylo nádherné, tak jsme si udělali pěkný výlet do Alp. Obdivovala jsem malé chatky volně přístupné pro turisty. Byly vybaveny stoly, židlemi, postelemi, dekami a dokonce i kbelíkem plným uhlí. To by u nás nevydrželo ani týden. S Honzou jsem se velice dobře bavila, zdál se mi být spokojený. Měl plán jet až do Kanady. Daniela mi slibovala, že tam mohu za nimi pak každý rok jezdit, že mi cestu zaplatí. Ale ono to dopadlo úplně jinak.

Třetí den ráno jsem přijela do Vídně. Celý den pršelo, ale to mi nevadilo. Chodila jsem po obchodech, sháněla pro Michala desku Beatles a koupila malé dárečky. Všechny šaty, co jsem tam viděla, bych chtěla, zatímco u nás nechci žádné a raději si všechno šiji sama.

Do Prahy jsem jela na noc vsedě. Celníci mne neprohlíželi a ani neměli co. K těm brilantovým náušnicím jsem do Rakouska přivezla také brilantový prsten, který jsem si zapsala do celního prohlášení jako zlatý a na zpáteční cestě jsem si místo toho navlékla odřený zlatý prstýnek. Přes hranice se také nesměly převážet žádné dokumenty, ale ty jsem do Rakouska šťastně převezla. A z Rakouska do ČSSR se zase nesměly vozit noviny. Proto jsem si článek, kde psali o manželích, kteří přešli z Jugoslávie přes Alpy do Rakouska, přeložila do kapsy jako kloset papír. Daniela celou strastiplnou cestu popsala následovně. Protože by to bylo příliš dlouhé, vybrala jsem jen ty nejzajímavější pasáže. V té době Rumunsko zakázalo průjezd motorových vozidel do Bulharska přes svoje území pro nedostatek pohonných hmot, a tím způsobilo velkou vlnu emigrace, protože se do Bulharska začalo jezdit přes Jugoslávii a odtud se snadno utíkalo do Rakouska. Dokonce pohraničníci tam pouštěli za dolary. Daniela pak rozesílala po příbuzenstvu podrobný popis své anabáze. V Annabergu na to měla dostatek času.

NAŠE SVATEBNÍ CESTA

V pátek 10. 8. 1979 jsme si všechny potřebné věci zabalili a v sobotu ráno jsme na naší motorce Rozárce vyrazili směrem do Jugoslávie. Přespali jsme v kempu u Brněnské přehrady a v neděli večer jsme zakotvili v kempu v maďarském Soprónu. Ve směru na Balaton jsme se vydali až ve středu, vykoupani jsme se a ve čtvrtek jsme dorazili do Jugoslávie. Vyměnili jsme si peníze a šli na oběd. V restauraci měli puštěnou televizi, kde právě nějaká skupina pašeráků utíkala

přes hranice. Honza prohlásil, že je to příznivé znamení. Po obědě jsme jeli do Mariboru, kde si Honza prohlížel hraniční přechod. Chtěl obejít celnici, ale pak se mu to nezdálo dost bezpečné. Jeli jsme proto dál podél řeky takovým hlubokým kaňonem do vesnice Muta. Utábořili jsme se nad továrnou mezi lesem a políčky místních obyvatel.

V pátek 17. 8. chtěl Honza projet hranice na motorce, ale ráno zjistil, že má píchlé zadní kolo a zlomený nosič. Vzali jsme proto jen to nejnnutnější na sebe, teplé svetry, obleky do deště, lahev na vodu, ešus, líh, kompas, fotoaparát, radiobudík, deku, igelit a hlavně teplou růžovou peřinku. K jídlu jsme si vzali jen 1/2 chleba, špagety, konzervu a polévky v sáčku. Na mapě to vypadalo jen pár kilometrů vzdušnou čarou, ale ne s kopce do kopce. Netušili jsme, co nás čeká. Rozloučili jsme se s Rozárkou a se stanem, na památku jsme si je vyfotili a začali jsme stoupat na vrchol 2000 m vysokého valu, který by se dal obejít jen přes celnici. Cesta zde vedla vždy od domu k domu a Honza nechtěl, aby nás někdo viděl, tak jsme museli každý dům obejít pokud možno lesem. Mysleli jsme si, že až vylezeme na hřeben, že tam už bude hraniční patník. Ale moc jsme se mýlili. Nebyla tam ani cesta, jen zvířecí pěšinky, a tak jsme se vydali po nich do údolí.

A pak ale následoval další kopec. Protože bylo strašné vedro, voda rychle ubývala, ale naštěstí zde byla spousta potůčků a také čisté studánky. Opláchli jsme se a nabaštili. Pořád jsme ale nevěděli, zda jsme ještě v Jugoslávii. Za chvíli kolem nás projela ženská na mopedu s jugoslávským číslem. Tím to bylo jasné. Doplnili jsme si zásoby vody a začali zdolávat druhý 2000 metrový kopec. Protože byl téměř holý, kráčeli jsme klidně po cestě s foťákem přes rameno a předstírali jsme turisty. Když už jsme byli skoro na vrcholu, jel po cestě traktor a my jsme se neměli kam schovat. Traktorista se nás zeptal, kam jdeme a co jsme zač. Honza předstíral, že jsme Němci, ale Jugoslávec uměl německy lépe. Upozorňoval nás, abychom nechodili vlevo, že tam je statní hranice. Honza ho ujišťoval, že odbočíme. Zřejmě jsme se mu nelíbili, protože zastavil kolemjedoucí auto a řidiči cosi říkal. Asi aby na policii nahlásil, že k hranicím se blíží dvě podezřelá individua, například pašeráci. Když auto a traktorista odjeli, byl Honza celý nervózní, že nás kousek před hranicí chytanou. A tak nasadil ostré tempo v domněnku, že hranice je na vrcholku v lese. Když jsme tam doběhli, zjistili jsme, že za lesem je velká paseka s několika domy a hustým houštím, kde jsme se usadili a unaveni tvrdě usnuli. Naplánovali jsme si, že přeběhneme do dalšího lesa, až se setmí, aby nás nikdo neviděl.

Probudilo nás stádo krav, které si z našeho houští udělalo promenádu. Vylézt jsme nemohli, aby nás neuviděli pasáci. Skrčili jsme se a čekali, co se bude dít. Za chvíli nám jedna kráva strčila čumák do baťohu. Čmuchala co v něm je, a pak mi oslintala kabelku, popadla foťák do huby a kráčela pryč. Naštěstí ho brzy vyplivla. Honzovi už tekly nervy, když se zase další kráva k nám blížila. Popadl botu, dal jí čuchnout a kráva odkráčela.

Když se setmělo, přeběhli jsme do lesa, kde jsme si ustlali pod širákem. Na zem jsme si dali igelit, na něj deku a přikryli se růžovou peřinkou. Ze strachu se nám smrsknul žaludek, že jsme ani neměli hlad. Ráno jsme sestoupili do údolí, kde jsme opět žádný patník nenašli. Nabrali jsme si vodu do lahve a pomocí kompasu jsme si určili směr.

S nadějí jsme se pustili do třetího kopce. Domy tu už žádné nebyly, takže hranice už musela být blízko. Když jsme vylezli na vrcholek, zahlédli jsme z lesa, jak dva vojáci nesou přes louku vanu. Když zašli, začali jsme se plížit maliništěm do dalšího údolí. Když jsme byli asi v polovině, zpozorovali jsme, jak nad údolím přelétává policejní helikoptéra. Přikrčili jsme se a počkali, až přeletí. Když se znovu objevila, byli jsme už v lese. Tam jsme narazili na hezkou cestu, která nás zavedla do údolí k potůčku. Chvíli jsme podél něj šli, když tu najednou Honza uviděl na druhém břehu bílý patník. Přeskočil potok a byl v Rakousku. Sotva jsme ušli směrem na Österreich 50 m, objevil se na jugoslávské straně traktor s dřevorubci, ale teď už nám nevadil. Hladoví a vyčerpaní jsme začali stoupat do čtvrtého kopce.

V sobotu 18. 8. jsme dorazili na vrcholek a na protějším kopci jsme už viděli rakouské chalupy a před každou pěkný bourák. Chalupy jsme opatrně obešli, a když jsme se blížili k první vesnici, místní rozhlas něco hlásil. Honza, který uměl trochu německy, tvrdil, že rozhlas upozorňoval, že dva turisté překročili ilegálně hranici, on asi 190 cm a ona 170 cm, a vyzýval, aby jim lidé nedávali ani jíst, ani pít. Proto jsme raději lesem vesnici obešli a utábořili se v houští. Protože jsme se celý den živili jen lesními plody, uvařili jsme si polévku s chlebem a šli spát. Ráno nás vzbudili 2 myslivci se psem. Chvíli na nás koukali, ale pak šli dál. Honem jsme se sbalili a šli do další větší vesnice. Začalo pršet, tak jsme se schovali do podloubí. Přeletěla nad námi další policejní helikoptéra. Když jsme se opět vydali po silnici, zpozoroval Honza na jedné křižovatce policajta, jak se dívá do kolemjedoucích aut a některá zastavuje. Tak jsme ho podél hřbitovní zdi mazaně obešli. Na konci vesnice jsem pak v obrovském dešti chráněna žlutou pláštěnkou stopovala auta. Trvalo hodinu,

než nám jedno zastavilo. Byli jsme celí mokří a zmrzlí. Jak se z nás odpařovala voda, orosila se zadní okénka a my byli rádi, že policajti do auta neuvidí. Byli jsme tam namačkáni s babičkou, kterou mladí manželé vezli z Jugoslávie. Pak ještě další 2 auta nás zavezla až do Vídně, kam jsme dorazili za tmy. To už bylo 21 hodin.

Po hodinové pěší túře jsme našli kemp, kde Honza vyměnil 120 marek za 800 šilinků. Naštěstí přestalo pršet, takže si Honza mohl sundat černou pláštěnku, ve které vypadal jako zločinec, a mohl obcházet stany a nabízet ke směně marky. Za kempem byl pěkný lesík, kde jsme si postavili doupě s igelitovou střechou a uvařili polévku. Ráno jsme se sbalili a šli si koupit něco k jídlu a Honza ještě něco na holení, protože už měl pěkné strniště. Potom jsme se vrátili do kempu, kde jsme se vykoupani a vyprali šaty. Dosyta jsme se najedli samých dobrot, co jsme už dlouho neměli. Honza měl strach, že po nás pátrají a že by nás vrátili do ČSSR, proto chtěl pokračovat v cestě. Rozhodli jsme se, že pojedeme až na hranice Německé spolkové republiky a pokusíme se je přejít.

Šli jsme tedy stopovat na výpadovku na Linz. Vzala jsem si žlutou pláštěnku, na kterou řidiči zabírali, zatímco Honza v černé pláštěnce se schoval za sloup. Za půl hodiny nás vzal jeden Ital a dovezl nás až do Linze. Tam jsme zalezli do lesa, přespalí a ráno šli nakoupit. Honza mě posadil i s baťohy do parku a šel shánět mapu NSR. Během hodiny, co jsem tam čekala, jel kolem několikrát policajt na mopedu. Asi jsem se mu zdála podezřelá, že tam tak dlouho tvrdnu, a tak si to pěkně namířil ke mně. Honza se právě vracel, a když to uviděl, schoval se do přilehlého baráku a pozoroval, co se bude dít. Policajt se mě ptal, co tam dělám. Řekla jsme mu, že nerozumím německy. Pak po mně chtěl doklady. Podala jsme mu pas a on v něm nalistoval tranzit přes Rakousko 2 roky starý z doby, kdy jsem cestovala s kamarádkou Dulou po Evropě. Už jsem si myslela, že mě sebere, ale naštěstí on jen něco vysílačkou nahlásil a odjel. Jestli tam na mě někoho poslal, tak už mě tam nenašli. Popadla jsem baťohy a pelášila pryč a Honza za mnou. Schovali jsme se v lese. Přelezli jsme další kopec a ocitli se na výpadovce na Salzburg. Po chvíli nám zastavil jeden Ital, co jezdí na práci do ČSSR a vyložil nás na hraničním přechodu do NSR.

Zalezli jsme opět do lesa. Tentokrát nepršelo, zato nás štípali komáři, takže ráno jsme byli celí kropenatí a moc nás to svědilo. Šli jsme si obhlédnout další hraniční přechod. Večer jsme vyrazili. Chtěli jsme velkým obloukem obejít celnici, protože na další kopce jsme už neměli náladu. Když jsme odpočívali v příkopě, najednou se proti nám rozsvítily dvě baterky a ozval se strašný řev. A

už nás měli!!! Okamžitě nás odvedli na celnici a vyslýchali. Pak nás odvedli na policii, kde nás vyfotografovali ze všech stran, vzali otisky prstů a nakonec nás naložili do auta, které nás zavezlo do nějaké velké budovy. Hned jsme se dovtípili, že tam asi budou pokojíčky. V tom mém to vypadalo docela pěkně. Byl tam stůl s ubrusem, knihovnička, postel s molitanovou matrací, 2 bílá prostěradla, 2 deky a polštář. Okna měla mříž a dveře špehýrku, kudy na mě pořád brejlil dozorce. V koutě bylo WC. Už dlouho jsem se tak dobře nevyspala.

Ráno mi přinesli bílou kávu a čtvrtku chleba. Pak mě odvedli k výslechu. Přivedli tam i Honzu. Pomocí tlumočníka nás opět vyslýchali. Uvedla jsem, že kvůli otci jsem se z politických důvodů nedostala na vysokou školu, i když jsem přijímačky zvládla výtečně. Pak jsem dodala, že bychom rádi požádali o azyl. Poté jsme museli podepsat protokol, že jsme si vědomi trestného činu – ilegálního překročení státní hranice. Pak nás opět odvedli do cel. Na stole jsem již měla oběd, který mi moc nevoněl: těstoviny s játry a salát. Ten jsem částečně snědla a zbytek spláchla do WC. Pak jsem si prohlížela různé časopisy a oknem viděla, jak chudák Honza pochoduje po dvoře s ostatními vězni. K večeri byly brambory s těstovinami posypané pažitkou, což jsem od hladu snědla, ale bylo mi z toho tak zle, že jsme to ráno vyzvracela.

Ráno 24. 8. v pátek nás v 5 hodin ráno vzbudili, odvezli na nádraží, strčili do vlaku pod dohledem dvou civilistů a v 8 hodin jsme byli zpátky ve Vídni. Pak nás mikrobusem zavezli do sběrného tábora Traiskirchenu. Celý tábor se nalézal uprostřed parku. Byla tam jedna velká třípatrová budova a několik jednoposchodových a přízemních pavilonů. V druhé polovině parku byla hřiště na volejbal a fotbal, velká louka, houštiny a lavičky. U vchodu do tábora bylo dětské hřiště s houpačkami a bazének s červenými rybkami.

V táboře nás zavedli do evidence, kde jsme dostali kartu na jídlo a legitimaci, na kterou jsme nafasovali různé potřebné věci, jednak hygienické potřeby, přístroje na jídlo, deky, povlečení atd. Doklad o tom, že jsme manželé, jsme neměli, ale oni nám uvěřili a přidělili nám dvojlůžkový pokojík. V umývárkách byla teplá voda po celý den.

Každý den stálo před lágrem asi 300 lidí, kteří čekali, než je někdo odveze na příležitostnou práci. Jeden emigrant sekal trávu 7 hodin denně a kromě stravy dostával 400 šilinků měsíčně. Jinak všichni muži dostávali na 14 dní 120 šilinků a na manželku a dítě po 60 šilincích. V táboře bylo asi 40 % Čechů, 40 %

Rumunů, 10 % Poláků a pak různí Arabové, Indové apod. V pondělí 27. 8. nás přestěhovali do Annabergu.

Tak to bylo ve zkrácené podobě vyprávění Daniely o svatební cestě. O dalších jejích dobrodružstvích jsem se postupně dozvídala z jejích dopisů, které mi posílala zhruba jedenkrát týdně. Ovšem že psala jen o tom dobrém, o zlých věcech mi nepsala, aby mě nezneklidňovala. O nich jsem se dozvěděla až později. Ony totiž boží mlýny melou vždycky.

Začátkem prosince přestěhovali Danielu a Honzu blíže k Vídni do Ramsau. Doufali, že tam seženou práci v továrně na nábytek, ale vše bylo obsazeno. Bydleli opět v hezkém hotelu, kde shodou okolností byla také moje bývalá žákyně s manželem a dvěma dětmi. Manžel byl také můj žák a pracoval zde v té továrně a čekal na povolení výjezdu s rodinou do Kanady, což se mu podařilo. S Danielou jsem si každý týden telefonovala z automatu i s Michalem a stálo mě to vždy nejméně 50 Kčs. [Pozn. Michal: Tehdy tolik stála plná nádrž benzínu do našeho Wartburgu.] Jednou jsem si k telefonu zavolala i svou žákyni. Ta z toho byla tak šokovaná, že začala brečet. Do té Kanady se jí moc nechtělo.

V Ramsau jeden Němec slíbil Honzovi, že mu sežene místo programátora. To jej tak povzbudilo, že Daniela s Honzou prožila nejhezčí chvíle svého manželství. Píše, že v Annabergu jí Honza strčil poslední měsíc za plentu, ale zde prý spí vedle ní na posteli. Honza říkal, že ho někdo hypnotizuje a dělá věci, které nikdy nedělal. Je zdvořilý, koupil Daniele karafiáty a má pořád dobrou náladu. V té době mu bylo 27 let.

Pak ale nastal totální obrat. Němec mu sdělil, že místo programátora nebude a také jeho všechny ostatní žádosti o místa ztroskotaly. Honza z toho 3 noci nespal a nervózně chodil po pokoji. Začal být agresivní. Danielu v pokoji zamykal, nedovolil jí jít ani na WC, jen když to uznal za vhodné. Nesměla si jít ani vyzvednout podporu, že prý čeká na znamení. Když se mu Daniela snažila vymluvit, že je to nesmysl, tak ji div neumlátil svojí pohorkou. Štěstí bylo, že se Daniela schovala pod peřinu, ale i tak měla plné tělo modřin. Bylo jasné, že Honza není psychicky v pořádku. V okolí hotelu vytyčil Daniele cesty, kudy smí chodit, nesměla nosit nic červeného nebo něco s krátkým rukávem a v pokoji se nesměla přiblížit k oknu. Jednou, když jsem jí telefonovala, sdělila mi, že Honza vrací na poštu všechny balíčky, co jsem jim posílala. To bylo na infarkt. Na štěstí zpátky přišel jen jeden balíček, ostatní Daniele úředník na poště dal zpátky. Obsahem si Daniela vycpala kapsy a obal tam nechala, takže Honza nic

nezpozoroval. Menší příznaky jeho vadné psychiky se projevovaly již v Praze. Například u svých rodičů si pobídl dveře svého pokoje dřevotřískovými deskami, aby byl dostatečně zvukově izolován. Na Smíchově chtěl dokonce udělat betonové dveře, ale my jsme si tehdy mysleli, že Danielu jen tak zlobí.

V polovině března se podařilo Daniele pomocí sousedky tajně utéci z pokoje a odjet do Traiskirchenu. Tam se svěřila se svými potížemi řediteli, který telefonicky Honzovi nařídil, aby si vše sbalil a okamžitě přijel do tábora, že práci dostane. Dokonce pro něj poslal taxi. Na pracovním úřadě pak oběma nabídli místa v penzionu „Enzian“ pro přestárlé lidi. Daniela zde měla dělat pomocnou sílu v pokojích a Honza údržbáře. Daniela místo přijala, ale Honza je odmítl a raději dal přednost lenošení v Traiskirchenu. Po špatných zkušenostech jej Daniela vůbec nepřemlouvala a odjela do penzionu sama.

Majitel penzionu se jmenoval Eduard Míka. Původem byl Čech a také dobře česky mluvil. Ve válce přišel o nohu, a tak většinu dne seděl ve vrátnici a odtud řídil celý chod penzionu. Občas jezdil autem nakupovat nebo rozvážel babky ke kadeřníkovi, na pedikúru apod. Paní šéfová vařila a pomáhala jí její nejstarší dcera. Měli celkem 5 dětí. V penzionu bylo 20 pokojů, z toho pouze 11 obsazených. Výhled byl do pěkné zahrady s bazénem a velkou voliérou pro ptáky a opici. Daniela dostala přidělený pokojík asi 6 metrů čtverečních. Jídlo a ubytování měla zdarma a k tomu dostávala 4000 šilinků měsíčně. Pro srovnání: 1 kg chleba stál 10 šilinků, vejce 1 š., 1 litr mléka 10 š., panská košile 300 š., malá televize 2000 š. atd.

Pracovní náplň Daniely spočívala v tom, že uklízela, obsluhovala babky a myla nádobí. Na obědy a večeře chodily babky do jídelny, ale snídaně jim nosila na pokoje. Vždy zaťukala, vstoupila s podnosem a řekla: „Morgen, bitte Frühstück.“ Babky byly celé šťastné a mnohokrát jí děkovaly. Byly to většinou pamětnice Rakouska-Uherska, takže některé dokonce uměly trochu česky. Jedna jí dokonce strčila do kapsy 50 šilinků a řekla jí: „Ja tě mám rád.“ Babky si Danielu brzy velice oblíbily. Dcera domácích totiž na ně byla jako čertice a Daniela byla hodná a pracovitá. Takže paní domácí jí zpočátku vynadala, že moc dře a že má i odpočívat. Ale to neznala naši Danielu, které jsme doma přezdívali Ruchadlo bratranců Veverkových. I když pracovala od rána do večera, necítila vůbec žádnou únavu.

Takže zpočátku se Daniele v penzionu líbilo. Ve spíži si mohla brát, na co měla zrovna chuť, večer se s rodinou dívala na televizi, přitom drbala vlčáka za

uchem a prý nejvíce se vždy rodina těšila na české filmy. Finančně se měla výborně, protože kromě platu dostávala diškrece od babek. Také pan a paní Bargou, kterým kdysi v Praze poskytla ubytování na 2 týdny, jí posílali 100 marek = 700 šilinků měsíčně. Začala tedy postupně splácet své dluhy.

V pondělí a úterý měla volno. A tak se občas vypravila do Traiskirchenu, aby zjistila, co je s Honzou. Když se z tábora odhlásila, přestěhovali Honzu do společné ubytovny, kde se často konaly rvačky, a tak ho jednou našla celého zbitého s monoklem pod okem. Nikdy na ní ale neměl čas. Pořád jí jen sliboval, že si pro ni přijde, až bude vhodná chvíle. To zase čekal na nějaké znamení. Nejhorší bylo, že nebyl schopen si ani vyzvednout stravenky a kapesné utrácet za jídlo. Také si ani nechodil pro korespondenci od svých rodičů a tu mu Daniela musela nosit. A tak se jednoho dne dozvěděla, že Honzovi rodiče přijedou do Vídně. Honza jim naproti nešel. To vše musela zařídit Daniela. Dokonce požádala pana Míku, aby je nechal 2 noci přespát v penzionu. Honzův otec pak musel Honzu doslova přitáhnout za límec, aby šel přivítat svou maminku. Ta se úplně zděsila, protože nejen že zhubnul o 15 kg, ale i oblečení měl špinavé a zchátralé. Honza se věnoval svým rodičům jen jeden den. Pak prohlásil, že jede ještě jednou do NSR si sehnat práci. Když se mu to nepodaří, tak se prý vrátí do ČSSR, jak mu radil jeho otec. Daniela mu na tuto cestu dala 1000 šilinků.

Den po odjezdu Honzových rodičů telefonoval Honza Daniele a žádal ji o pomoc. Byl úplně zničený, neměl kde spát a neměl co jíst. Na hranicích s NSR jej vrátili, protože měl propadlý pas. Vrátil se tedy zpátky do Traiskirchenu a požádal o povolení k opuštění Rakouska. Dokonce mu i vystavili jízdenku do Prahy. A tak se vydal na československé hranice nic zlého netuše. Jenže ono to nebylo tak jednoduché dostat se zpátky do ČSSR. K tomu je zapotřebí povolení, které si musí vyřídit na našem velvyslanectví ve Vídni a to trvá 2 měsíce. Po půlhodinovém dohadování na hranicích jej poslali zpátky do Traiskirchenu. Na cestu už neměl žádné peníze, a tak začal stopovat auta. To, že mu žádné nezastavilo, přisuzoval velkému počtu zavazadel, a tak se jich zbavil. Naházel skoro všechno do popelnic: vaříč, deku, košile, kožešinovou bundu a i šaty, ve kterých se ženil. Ty jsme mu s Danielou koupily za 900 Kč. Já jsem za ně zaplatila ještě 400 Kč, když jsem mu je posílala. Když se pak konečně stopem vrátil do Traiskirchenu, zpátky jej už nevzali. A tak jej Daniela se svolením pana Míky nechala pár dní u sebe přespát, než mu něco sežene. Ve zprostředkovatelkách požadovaly za garsonku až 10 000 šilinků a na to bohužel

neměli. Honza už uvažoval o tom, že někde něco ukradne, aby ho zavřeli a měl o nocleh a stravu postaráno. Nakonec mu Daniela koupila stan a ubytovala ho v kempu za 56 šilinků na noc. Stan jí stál 800 šilinků a 300 šilinků týdně mu dávala na stravu, takže jí z platu moc nezbylo. Bylo to jen přechodné řešení, pokud bylo teplé počasí.

V kempu byly k dispozici vařiče, ale Honza si odmítl vařit, že je prý u vařiče fronta, a tak peníze, co mu Daniela dala, utrácel velmi neúčelně. A tak mu nic jiného nezbylo, než číhat v lese u penzionu každý den v poledne a večer a čekat, co mu přinese Daniela k jídlu. Měl už tam travou vystlanou takovou jámu, kde si v pohodlí ležel nikým nespátný. Ale babky se o jeho existenci brzy dozvěděly a pomáhaly Daniele ho živit. Jedna babka to zorganizovala a s pytlíkem obcházela stoly a sbírala nedojedené jídlo. To se samozřejmě nelíbilo paní šéfově, protože nezbylo nic pro vlčáka, a tak se s Danielou dostávala do konfliktu a bylo po idylickém bydlení. Nadávala jí do Ksindlů, Wildhundů apod. Babky hájily Danielu, že si jídlo platí, a tak si s ním mohou dělat, co chtějí. Šéf byl dobrák a prosil Danielu, aby to dělala tajně, že to se svou ženou nemá lehké. Sama jsem jednou s panem Míkou telefonovala a než mi zavolal Danielu, stačil říci čistou češtinou: „S Danielou jsem spokojen, ale toho jejího manžela bych nejraději postavil k Dunaji a kopl ho do řiti.“

V té době byla Danielu navštívit její sestřenice Julika, která z Francie projížděla Vídní na Slovensko. Napsala mi o tomto setkání velmi dlouhý a vtipný dopis, jak šla se svým manželem Jean-Pierrem hledat do lesa Honzu. Po dlouhém volání se konečně z doupěte vyhrabal pomačkaný a otrhaný divoký muž, který pořád škubal nohou a mluvil z cesty, nikoho neposlouchal a jen mlel, jak se těší do ČSSR, jak mu to jistě prominou a pochopí jej. Když se pak objevila Daniela s jídlem, tak jí prý ani nepozdravil a zakřičel: „Co mi neseš? Sem s tím...“ a hltal a hltal a pořád měl hlad.

Po třech měsících začátkem září musel Honza sehnat byt, protože kemp zavírali. Měl čas na obcházení zprostředkovatelen, a tak se mu podařilo sehnat za 10 000 šilinku slušný byt v centru v ulici Schalergasse 6. Bylo to v přízemí, pokoj, kuchyň, WC a komora za měsíční nájemné 2000 šilinků. Praskly na to moje brillanty. V kšeftování se Honza vyznal. Když se ostatní nájemníci dozvěděli, že naši novomanželé nemají kromě několika zavazadel vůbec nic, začali jim snášet různé nepotřebné věci: stůl, židle, hrnce, talíře apod. Nakonec Honza někde sehnal staré regály a začali vyrábět nábytek. Dokonce sestavil i vozík, na kterém

vozil různé staré krámy, které lidé vyhazovali. Také paní z nějaké podpůrné společnosti se přišla zeptat, zda něco nepotřebují.

Daniela si později našla zaměstnání v továrně na papír, kde vázala u stroje pytlíky po 50 kusech. Co pytlík, to rána a v takovém hlučném prostředí pracovala za 4400 šilinků měsíčně. Honza si také našel práci. Ale nikde dlouho nevydržel. Nejdříve rozvážel pečivo. Ve dvě hodiny v noci mu začínala směna a končila v 7 hodin. První den dostal 250 šilinků, věku, vánočku a 5 housek. Další dny už jen 200 šilinků a 5 housek. Na živobytí jim to stačilo, protože ještě k tomu jsem jim posílala každý týden balíček s potravinami. Dokonce si koupili i televizi za zlaté svatební prstýnky, které Honza obratně prodal za 2000 šilinků. A do této jejich idylly jsem je přišla navštívit.

Honza právě změnil zaměstnání. Míchal v továrně na papír lepidlo. Sám se nastěhoval do pokoje a Danielu strčil do kuchyně. Kolem kamen si postavil lešení ze dřeva, které muselo stát hodně peněz. Prý si tam vybuduje malý pokojík, kde mu bude teplo. Okna měl zabetonovaná, odmítal záclony, spal na zemi a svítil si svíčkou. Marně jsem mu to vymlouvala, aby nedělal ostudu. Toho zabetonovaného okna si museli všichni obyvatelé domu všimnout. Naštěstí byl pořád pryč, takže Daniela se mi mohla plně věnovat. Byli jsme v Prátru i podívat se na Enzian - ale jenom z dálky. I Honzovo doupe jsem viděla. Spala jsem u nich 2 dny na perfektně Danielou vyrobeném gauči.

N Á V R A T

Začátkem listopadu mi nečekaně volala Honzova maminka, že Honzíček je už v Praze. Z práce v papírně ho vyhodili pro nedochvilnost. Protože už dostal povolení k návratu do ČSSR, neváhal a okamžitě odjel do Prahy. Bez ohledu na Danielu odjel právě v den jejích 26. narozenin. Naštěstí v továrně, kde Daniela pracovala, byla v administrativě jedna Češka provdaná za Rakušana a ta se Daniely ujala. Zavedla ji do Sokola a na Silvestra ji pozvala k nim. Daniele bylo líto, že tak osiřela, ale současně se jí ulevilo, protože mohla zbourat lešení a zařídit si byt podle svého.

Na mé narozeniny 24. února 1981 jsem odpoledne šla k Michalovi na návštěvu a našla tam Danielu schovanou za skříní. Dostala konečně povolení k návratu. Z Vídně telefonovala Michalovi, že přijede v 5 hodin ráno. Michal jí jel naproti autem na rozdíl od Honzy, který se neráčil obtěžovat. Michal na ni ale

čekal až do 10 hodin, protože na celnici musela se svými 14 zavazadly vystoupit. Nechali ji vše převézt včetně televizoru, elektrické pilky, psacího stroje, magnetofonu atd., protože byla ve Vídni zaměstnaná. A tak jsme se všichni radovali, že se nám Danyňka vrátila. Nejdříve Daniela bydlela u mě, a pak se odstěhovala k Honzově tetě do dvou místností bez příslušenství. Doufala, že až tetička umře a barák zbourají, dostane pěkný byt. Odtud jezdila do blízké Tesly, kde jsem ji našla místo v konstrukci. Ale jak už to často bývá, všechno opět bylo jinak.

Honza zůstal bydlet u svých rodičů a Daniela se sama starala o jeho osmdesátiletou tetu. A nebylo to lehké. Často i já jsem musela chodit tetu hlídat, protože byla silně sklerotická. Vůbec nic si nepamatovala, nevěděla, zda je léto nebo zima, ráno nebo večer, neuměla se obléci, kávu si sladila pětikorunou, takže jsme se někdy i zasmály, i když to bylo spíše k pláči. Asi po roce se Honza nepohodl s rodiči a nastěhoval se k Daniele. A to byl začátek konce jejich manželství. Kromě toho, že chodil do práce, nevyvíjel žádnou jinou činnost, než že ležel na posteli a něco důležitého sepsával. Nikomu neprozradil, kde pracuje. Daniele dával jen 400 Kčs na stravu, takže ji vlastně vykořisťoval. Podle zákona schválnosti jsem jej jednou potkala ušmudlaného v montérkách nedaleko Karlova náměstí. Honzův otec pak vyšetřil, že pracuje jako údržbář a topič v nemocnici. Proto byl Honza celý rudý, když mě potkal. Mně by to nevadilo, jen kdyby byl normální. Honzovým rodičům jsem několikrát domlouvala, aby jej poslali k psychiatrovi, ale oni se div neurazili. V jedné knížce jsem se dočetla, že schizofrenie se dá v začátcích léčit a podle jeho projevů to na tuto nemoc vypadalo. A nemýlila jsem se.

Jednou, když Honza nebyl doma, Daniela násilím otevřela jeho skříň, aby zjistila, co tak důležitě pořád sepsuje. Nejen, že mu tam našla dopisy, které psal holkám na inzeráty, ale také hromadu nesmyslů jako například: idea dolu bez mučení, idea nahoru bolest, dřep na levé ruce, zloděj nevychovaný zbořený, závist v kosti, krokodýl na kolejkách atd. Vše bylo uspořádáno v různých rámečkách se spoustou šipek a čmáranic. Jeden takový elaborát Daniela odnesla k psychologovi do manželské poradny. Ten vyslovil podezření na schizofrenii a radil jí, aby se co nejdříve rozvedla, odmítne-li se její manžel léčit. Ještě týž den se Daniela od Honzy odstěhovala. Dalším důvodem bylo, že ji podváděl.

Když jsme s Michalem pomáhali Daniele odnášet věci do auta, objevil se najednou ve dveřích Honza. Když jsme mu oznámili, že se Daniela stěhuje, otočil se a odešel, ale za minutu byl zpátky celý rudý a prosil, aby to nedělala:

„Danielo, rozmysli si to, podívej, jak pěkně vypadáš. Budeš zase bledá a já to pak nebudu spravovat.“ Mlel pořád to samé dokola a na naše argumenty vůbec nereagoval. Vyčítala jsem mu, že s Danielou nikam nechodil, vyháněl ji z pokoje a když ho uprosila, aby s ní šel na procházku, najednou jí řekl: „Jdi napřed.“ Když byla Daniela k němu zády, zmizel jako uličník. O nic se v domácnosti nestaral a nechal se jen obsluhovat. Zdálo se, že Honzovo zoufalství je upřímné a bylo mi ho líto. Avšak Daniela tvrdila, že je to jen vypočítavost, že se ho bojí a že se bude mít ještě hůře. Byl to pro mě nervák a v noci jsem nemohla spát.

Daniela okamžitě podala žádost o rozvod a dne 17. 6. 1982 hned na prvním stání bylo jejich manželství rozvedeno. Jediným přihlížejícím byl Michal, který si takovou podívanou nechtěl nechat ujít. Zároveň chtěl Danielu chránit. Honza rozvod nebral moc na vědomí a Daniele pořád telefonoval do práce a zval ji na schůzku. Ona to odmítala a sdělila mu, že už si našla jiného. On tomu ale nevěřil a teprve až po dlouhé době, když ji na vlastní oči viděl v metru s novým partnerem, ji přestal telefonovat.

Na Danielu musím ještě prozradit, že ten její útěk do Rakouska neprošel jen tak hladce. Byla s Honzou odsouzena pro nedovolené opuštění vlasti. Daniela dostala 3 a Honza 4 měsíce podmíněně. Za rok jim trest zahladili. Celý soud byl fraška. Bylo vidět, že jak předseda, tak i prokurátor manželům nadržují.

O emigraci Daniely se moje maminka nikdy nedozvěděla. Vždy se vším velmi trápila, a tak jsme ji na stará kolena chtěli šetřit. Daniela mi z Vídně psala dopisy pro babičku a já jsem jí je posílala do Banské Bystrice. Teprve až ve svých osmdesáti letech se babička přestala trápit. V květnu 1981 ji vypukla náhle tzv. stařecká demence a od té doby jsme ji nemohli nechávat samotnou. Často jsem jezdila na Slovensko, abych Zinu vystřídala v hlídání. A právě po jedné takové túře jsem vyčerpaná přijela do Prahy a několik dní mi bylo divně. Pak se dostavily vysoké horečky a měla jsem sedimentaci 80. V bytě jsem byla sama a děti mi chodily nakupovat. Celou dobu jsem četla staré Dikobrazy, abych měla lepší náladu. Asi po měsíci na interně přišli na to, že mám zápal plic. V nemocnici byla všechna lůžka obsazena, tak jsem se tam dostala až po měsíci. Nikdo nepřišel na to, že je to počátek artritidy, i když jsem lékařům ukazovala oteklé koleno. Dávali mi vitamíny a musím přiznat i celkem dobrou stravu. Já jsem si sama naordinovala na reumatizmus acylpyrin. Udělala jsem dobře, protože na revmatologii mně lékařka poslala až o další dva měsíce později. Kdo ví, jak bych byla dopadla. Dostávala jsem pak celý rok injekce zlata. Ted'

nemám žádné velké deformace, koleno mi odteklo a pohybuji se normálně. Jen mě bolí šlachy na ruku a zápěstí. Ale i tak je to otrava. Denně musím brát brufen.

Já se pořád musím do všeho plést a určovat svým dětem osud. Daniele už táhlo na 28. rok, takže otálení s hledáním vhodného nového životního partnera by bylo riskantní, a proto jsem dala do Svobodného slova anonce: 27/175 SŠ štíhlé postavy hledá hodného muže pro společný život, zn. Praha. Daniela dostala přibližně 10 nabídek a vybrala si 29/186 ing. rozvedený. Z prvního manželství měl devítiletou dceru Moniku. Jmenoval se Vladimír Starý. Když Danielu spatřil, už ji nepustil. A když pak Daniela jednou jela s jeho otcem autem kolem Ústavu fyziky pevných látek ČSAV ve Střešovicích, pan Dr. Starý, chemik a fyzik, poznamenal: „Tady pracuje můj spolužák Milan Křížek.“ A ona na to: „To je můj otec.“ Už tam sice nepracoval, protože ho vyhodili kvůli tomu, že v roce 1968 napsal hanlivý dopis na politika Vasilu Biľaka. Stejně je to ale zajímavá náhoda.

MŮJ NOVÝ BYT V KRČI

Jakmile se Daniela vrátila z Rakouska, dávala jsem neustále inzeráty na výměnu mého nového bytu za dva menší byty. Jaké štěstí, že se mi to podařilo, protože Honzu bychom z nějakého pěkného bytu pak těžko vyhazovali. Byt se mi podařilo vyměnit až na podzim. Štěstí bylo, že zájemce Zeman měl v Jižním Městě bratra a sestru, takže mu výměna vyhovovala. Jinak o Jižní Město lidé neměli zájem, protože domy vypadaly jako kasárna. Pan Zeman byl hlášen v mém nynějším bytě, ale nebydlel zde. Byt byl úplně prázdný, což byla výhoda, neboť jsem se tam mohla stěhovat Michalovým autem po troškách. Byl výborně řešen s velkou koupelnou. Jediné, co mi vadilo, bylo 10. patro, ale na pohled z výšky jsem si už zvykla. Byt, který Zeman obýval s manželkou a třemi dětmi, byl ve vile v ulici Ke Stírce v osobním vlastnictví. Takže Daniele pak patřila 1/6 vily a zahrady. My jsme potom museli ještě doplatit 20 000 Kčs.

V únoru, když už bylo vše vyúřadované na družstvu i u notáře, se Daniela do tohoto bytu s etážovým topením nastěhovala. Byl zde velký pokoj a z bývalé kuchyně byl menší pokoj a kuchyň byla instalovaná ve větší spižárně. Pak zde byla předsíň, koupelna a WC. Čili ideální bydlení pro novomanžele. Svatba se konala 7. 7. 1983. Já jako obvykle musím mít vše pokažené, protože v té době jsem ležela v nemocnici na plicním oddělení.

Až po třech letech se Daniele narodila holčička Edita. Vypadala od narození jako panenka. Oba rodiče si sice přáli kluka, ale já už mám dva vnuky, tak mě holčička moc potěšila. Na jejím rodném listu se objevila nepochopitelná chyba: Edita Stará - pohlaví mužské. Tak čekáme, kdy Editka dostane povolávací rozkaz na vojnu. Na podzim pak Daniela prodala byt za 67 tisíc a koupila opět na inzerát bezvadný domek od JZD ve Zbuzanech za 150 tisíc. Původní nájemník nás pěkně napálil. Dal nám podepsat smlouvu, že když mu dáme peníze na ruku, on se okamžitě odstěhuje. Pak nás ale odřel o dalších 33 tisíc, což bylo odstupné za to, že se z bytu odstěhuje také jeho manželka. Stejně to ale byla výborná koupě. Dnes má dům s velkou zahradou hodnotu nejméně půl milionu. Dala jsem na něj Daniele 60 tisíc, takže teď musím Michalovi našetřit stejnou částku, abych byla spravedlivá. Dnes při zvyšování cen nemovitostí je i Lea milionářkou.

Rok byla Daniela s Editkou doma a skoro rok ji kojila. Vzorná matka! Pak si jezdila do Tesly pro práci a Editku nosila s sebou jako klokánka ve vaku na prsou. Bylo to moc legrační. Editce koukala jen hlavička. Po sametové revoluci

zřídila na naléhání občanů ve svém bytě bufet. Zabralo to 3 místnosti a večer, když Vláďa přijde z práce, přebírá on velení. Obrat činí asi 50 tisíc měsíčně, ale z toho je jen 15 % čistý zisk.

Do Bystrice jsem jezdila i s revmatismem. S mojí maminkou to šlo s kopce. Už nás nepoznávala a utíkala z domu. Museli jsme ji zamykat a v noci nás pořád budila, což bylo to nejhorší. Často, když se dívala v pokoji na opuštěné křeslo, kde sedával můj tatínek, se zeptala: „A kde je děda?“ Když jsme jí řekli, že už umřel, tak jakoby to neslyšela. Jednou, když byla u mě v Praze, tak nečekaně vystoupila z tramvaje. Když jsem to zpozorovala, tramvaj už ujížděla na Mírák. Byla jsem ve vlečňáku, takže řidič nebyl po ruce. Letěla jsem zpátky a našla ji schoulenou v podloubí. Maminka zemřela 11. května 1985.

MOJE VNOUČATA

Moje maminka vždy říkala: „Všetky moje vnúčatá sú pekné.“ A já bych k tomu dodala: „I všechna pravnoučata mojí maminky jsou pěkná.“ Je jich 6 a to Olivier (od Juliky), Pavel a Filip (od Michala), Michal a Jozef (od Dalibora) a Edita (od Daniely). Editka mi připomíná moji zemřelou sestřičku Zinočku. Je mimořádně bystrá, veselá a je jí i podobná.

První moje vnouče Pavel se narodilo 5. srpna 1979. Jako týdení miminko se mi Pavlík moc nelíbil, ale pak se z něj vyklubal tak hezký chlapeček, že i paní doktorka řekla Lei, že má velice hezké dítě. K blond vláskům krásně kontrastovaly jeho modré oči s dlouhými černými řasami. Bylo to hodné a usměvavé dítě.

V červenci 1980 jsme se vypravili celá rodina bez Daniely, která byla v Rakousku, na Daliborovu svatbu do Banské Bystrice. Lea ještě před odjezdem dala Pavlíka očkovat trojkombinací obsahující i složku na černý kašel, aby na Slovensku nechtyl nějakou nemoc. Po svatbě, která byla veselá a velkolepá jsme odjeli do Bojnic, kde nám Zina obstarala v chatičkách malou rekreaci. Navštívili jsme ZOO a odpoledne jsme se koupali. Pavlíček měl dobrou náladu, všechny skříňky a šuplíky v chatičce pootvíral a prozkoumal. To bylo jeho hobby. Ráno po deštivé noci měl vysokou horečku a lékařka mu předepsala acylpyrin. Ale horečka neustupovala ani po mokřých zábalech. V krku Pavlík nic neměl, pořád jen spal a cukalo mu v tváři. Nevypadalo to na nějaké nachlazení, a tak jsem šla s Michalem upozornit lékařku, že v Praze byl Pavlík

očkován. „Ještě, že jsi tam s námi jela!“ prohlásil pak Michal! Lékařka znovu Pavlíka prohlédla a konstatovala zánět mozkových blan. A teď nastal zoufalý boj o čas! Z nemocnice v Prievidzi nás poslali do Nitranského Pravna, kde byla speciální léčebna pro infekční choroby. Ale neměli zrovna volnou sanitku. Tak Michal nasedl do auta a hnál to osmdesátkou vesnice nevesnice do Nitranského Pravna. Tam vzali z Pavlíkovy hlavičky vzorek a Michala s ním poslali zpět do laboratoře, kde zjistili, že jde o bakterie a ne viry, což bylo velké štěstí. V nemocnici ihned Pavlíka přivázali k posteli a napíchali mu do hlavičky jehly s penicilínem. V té době nebyl Pavlíkovi ještě ani rok, a tak neměl srostlé kosti na temeni hlavy a tou malou trojúhelníkovou mezerou mu tam podávali léky. Pavlík si to prý dodnes pamatuje. Ještě teď se mi svírá hrdlo, když to píš. V nemocnici nám řekli, že jsme přijeli za 5 minut 12, jinak by měl Pavlík následky.

Jaká pak byla u nás nálada, to si každý umí představit. Lea pořád myslela na výrok svého strýce, že po zánětu mozkových blan se blbne nebo dokonce umírá. Za dva dny jsme z Bojnic odjeli. Lea k Zině a já s Michalem do Prahy. Z Bystrice pak Lea jezdila do Pravna asi dvakrát týdně, aby se mohla dívat na Pavlíka aspoň oknem. Po třech týdnech nám Pavlíka vrátili úplně zdravého. Díky, pane Flemingu, kdybyste nevynalezl penicilín, kdo ví, jak by to dopadlo. Lea s Michalem pak napsali na lékařské centrum děkovný dopis za záchranu jejich syna. Ten zánět mozkových blan vyvolala složka černého kašle v očkovacím séru. Jsou to vzácné případy, jak mi sdělila lékařka, ale očkovat se musí. Na očkování s Pavlíkem jsem pak musela chodit do Krčské nemocnice a složku černého kašle už nesměl dostat. Samozřejmě, že v ordinaci pak Pavlíček pootevíral všechny šuplíky u psacího stolu paní doktorky a zkoumal jejich obsah. Našel tam také pěkné obrázky a lékařka se vůbec nezlobila, spíše to brala s humorem.

Když měl Michal strach o Pavlíkův život, tak pořád naříkal, že takový syn se jim už nepodaří. Ale podařil. Dne 11. března 1981 se narodil Filip. Bylo to takové baculaté a pořád hladové dítě. Pamatuji si, jak Filip seděl na zemi, opřen o barák a hlasitě si prozpěvoval. Bylo mu asi 15 měsíců. Hned jsem šla rodičům oznámit, že se jim narodilo hudebně nadané dítě. Dvakrát byl vybrán ze školy a dvakrát rodiče dostali oznámení o jeho talentu. A tak začal chodit nejprve na Sopránek a pak na Bambini di Praga 2x týdně.

Filip má také výbornou paměť, a tím i nadání na řeči. Pavlík je spíše technický typ. Umí z LEGA poskládat ohromně nápadité modely. Ale o nich podrobně

psát přenechám jeho rodičům. Psací stroj mám v dezolátním stavu, a tak to všechno musím brzy ukončit. Různá vtipná rčení nebo příhody si zapisuji ručně do malého červeného notýsku tak, jak jsem to už dělala při svých dětech.

Pavel, Michal a Filip na zahradě domu Na Vysočanských vinicích 17.

Když se sejde naše rodina včetně Ziny, tak je nás 16. Chybí akorát oba dědečkové. Ten, který by měl stát po boku Ziny, bydlí ve Zvolenu. Zina ho nedávno spatřila na pohřbu Daliborova tchána. Pořád se ni díval a asi ji srovnával se svojí tlustou sedmdesátiletou manželkou, které se klepe brada a už vůbec nevychází. O druhém dědečkovi jsem toho napsala už dost. Naposledy mě viděl před deseti lety na promoci, když Michalovi udělovali titul kandidáta věd CSc. To byl právě čerstvě ženatý a jistě se divil, že už jsem s ním v Karolinu neusedla na vyhrazená místa pro rodiče. Viděla jsem, jak mě intenzivně hledá. Pak přišel za mnou k šatně a řekl mi: „Měj se dobře, Věro.“ Já na to ani muk. Že by se v něm ozvalo svědomí? Vždy mi říkal Evo. To Věro bylo asi z trémy.

Jaký to má smysl rozbít pro pomíjivý cit šťastnou rodinu? Ale i kdyby se to nebylo stalo, bylo by to všechno jinak. A bylo by škoda, kdyby se taková povedená vnoučata nenarodila.

V Praze dne 4. listopadu 1991,

Eva (24. 2. 1924 – 19. 10. 2002)

Zleva: Magda Kopecká, Hana Kopecká, Filip Křížek, Pavel Křížek, Lea Křížková, Michal Křížek (18. dubna 2016, Ctěnice)

Edita Stará se svědkem Michalem 24. července 2017, Prachatice

BANSKÁ BYSTRICA 1938 ČSR

VIERA EVA ŠOFROVÁ * 24.2.1924

ŽARNOVICA 1931

ZINAJDA
* 8.6.1927

VÝLETY

24.2.1939
B.B. Slovenský štát 15.3.
1939

Protektorát Čechy a Morava

3

HRADEC KRÁLOVÉ

Zina v nemocnici

Ladislav Kimmel

1943
na černo
v Holiči
Slovenský štát

27. 10. 1943.

1967 Marta z Francie

B. Bystmca 1969

1971

Promoce na RNDr 26.1.1977

Lea a Michal

15.7.1978

Ota

Daniela a Honza 21.7.1979 Smíchov

EMIGRACE - RAKOUSKO - ANABERG 1979

7.7. 1983 Ing. Vladimír Stachý

Návrat Daniely z Vídně 24.1.1981

Pavel * 5.8.1979 Filip * 11.3.1981 Knížkovi

Editka * 18.1986

Kameraman Soňa

Editka